

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví
Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Iva Stluková

Josef Poch, jeho činnost na Podbrdsku a vliv na české knihovnictví

**Josef Poch, his work in Podbrdsko region and the influence in the Czech
librarianship**

Bakalářská práce

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Marcele Buřilové, za cenné rady, připomínky a čas, který mi věnovala.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Hýskově dne 8. května 2012

.....

Iva Stluková

Obsah

PŘEDMLUVA.....	8
1. ÚVOD.....	10
1.1. Josef Poch.....	10
1.2. Činnost osvětová, knihovnická a literární.....	11
1.3. Činnost po roce 1938.....	14
2. PRÁCE NA PODBRDSKU.....	18
2.1. Úvod.....	18
2.2. Osvětové sbory v Berouně.....	18
2.3. Podbrdská kulturní pospolitost a Druza.....	19
2.4. Osvětový věstník Podbrdsku.....	21
2.5. Studentský spolek.....	22
2.6. Kurzy.....	23
2.7. Další činnost.....	25
3. PŘÍNOS PRO MĚSTSKOU KNIHOVNU V BEROUNĚ.....	27
3.1. Vznik a vývoj knihovny do nástupu Josefa Pocha.....	27
3.2. Nástup Josefa Pocha.....	29
3.3. Vývoj po odchodu Josefa Pocha do současnosti.....	36
4. DÍLO A VLIV NA ČESKÉ KNIHOVNICTVÍ.....	37
4.1. Úvod.....	37
4.2. Četba dětí a mládeže.....	37
4.3. Knihovnický zákon.....	39
4.4. Knihovny a čítárny.....	40
4.5. Knihovnické školství.....	41
4.6. Vesnické knihovny.....	41
4.7. Lidová knihovna.....	42
ZÁVĚR.....	44
SEZNAM POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY.....	47
PŘÍLOHY.....	53

Seznam zkratk

KSČ	Komunistická strana Československa
MLÚ	Masarykův lidovýchovný ústav
MŠANO	Ministerstvo školství a národní osvěty
OVP	Osvětový věstník Podbrdsk
PKP	Podbrdská kulturní pospolitost
ROH	Revoluční odborové hnutí
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství

PŘEDMLUVA

Zájem o Josefa Pocha vyplynul ze zájmu o Městskou knihovnu v Berouně a její historii. Tato knihovna se nachází v blízkosti mého bydliště. Jsem tedy její čtenářkou a vykonávala jsem zde povinnou praxi. Knihovna dosáhla v historii vynikající úrovně a za tímto úspěchem stál právě Josef Poch. Jak se ukázalo, velice zajímavá osobnost českého knihovnictví, které jsem se rozhodla věnovat tuto práci.

Cílem zde není jen popsat Pochův život a práci, ale poukázat na jeho význam a činnost na úrovni regionu. Tomu se věnuji ve druhé a třetí kapitole, kde popisuji jeho práci na Podbrdsku a v Městské knihovně v Berouně. První kapitola seznamuje s Josefem Pochem, jeho životem a prací obecně. Poslední, čtvrtá kapitola, pak pojednává o jeho díle. Tím jsou myšleny jeho monografické publikace, jejich obsah a význam.

Ke psaní práce mi nejvíce posloužila právě berounská knihovna a její fond regionální literatury, se kterým jsem se blíže seznámila během své praxe. O Josefu Pochovi toho v dnešní době příliš napsáno nebylo. Jedná se spíše o články informativního charakteru, které obsahují stejné údaje. Nejzajímavější tak byla diplomová práce Martiny Hábové z roku 1988. Ve výsledku mi však sloužila jen jako doplňkový materiál. Lépe se pracovalo s příspěvkem ze sborníku *Minulostí Berounska*, ve kterém autorka tuto práci shrnula. Našla jsem v něm však několik nesrovnalostí, obzvláště co se týče použitých zdrojů. Spoustu informací jsem tak musela dále ověřovat. Podstatnou část potřebných informací jsem tedy našla v berounské knihovně. Jedná se především o Pochovy publikace, často takové, které mě zajímaly hned ze dvou důvodů: autorem byl Poch a pojednávaly o berounské knihovně. Množství informací jsem našla ve starých číslech různých regionálních novin a časopisů, které bylo třeba pečlivě prolistovat. Jelikož některé nalezené informace pocházejí z krátkých zpráv, které nemají ani autora, ani název, v seznamu použité a citované literatury uvádím v hranatých závorkách název vymyšlený. Ve dvou případech se dokonce jedná o vymyšlený název pro více zpráv najednou. Myslím, že v těchto prozkoumaných periodikách jsem našla zajímavé doplňkové informace, zejména o knihovně. Berounská knihovna mi tak velmi pomohla při psaní celé práce.

Další stěžejní zdroje jsem našla ve Státním okresním archivu v Berouně, kde se nachází Pochův osobní fond. Odsud jsem čerpala informace opět pro celou práci, ale zejména pro

první kapitolu. Ve fondu se totiž nachází několik verzí Pochova životopisu, který psal sám ještě za svého života. Každá verze obsahuje něco navíc, bylo tedy nutné využít všechny. Jedná se o volné listy psané na stroji, které neobsahují buď název, nebo rok napsání, nebo obojí. Aby se mi s nimi lépe pracovalo, rozhodla jsem se označit si je Životopis A, B, C, D. A jelikož verze C je více rozpracovaná verze B, s touto verzí jsem dále pracovala jako s verzí C. V seznamu použité a citované literatury uvádím životopisy pod jejich pracovním názvem v hranatých závorkách. Pokud mají i skutečný název, uvádím ho také. Dalším problémem jsou roky, ve kterých měly být životopisy sepsány. V jednom případě rok úplně chybí, ve druhém případě je uvedený rok, s přihlédnutím k informacím uvedeným v životopise, sporný. Životopis A jsem tedy datovala rokem 1959, soudě podle obsažených údajů. Životopis D byl údajně sepsán 26. února 1956, ale podle obsahu musel být sepsán déle, nejdříve v roce 1958. Domnívám se, že se musí jednat o překlep. Kromě životopisů jsem použila materiál nazvaný Příloha k dotazníku, kde jsem opět podle obsahu určila rok 1948. Poslední archivní materiál, se kterým jsem pracovala, byla Kronika města Berouna. Konkrétně její první svazek, napsaný Josefem Pochem zřejmě v letech 1922-1923.

K citování uvnitř textu používám Harvardský systém. Záznamy použité a citované literatury jsou citovány podle normy ČSN ISO 690:2010.

1. ÚVOD

1.1. Josef Poch

Josef Poch se narodil 20. července 1899 v Berouně jako jedno ze čtyř dětí Čeňka Pocha a Boženy rozené Horáckové. Jeho otec byl řídicím učitelem na obecní škole. Obecnou školu vychodil v Berouně, kde také v roce 1918 odmaturoval na reálném gymnáziu. Následně nastoupil na filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, kde studoval v letech 1918-1922 obor slovanská filologie a srovnávací dějiny současných literatur (Palivec, 1949). V roce 1926 získal doktorát z filozofie za disertační práci *Josef Matějka. Pokus o výklad života a díla*. Josefu Matějkovi věnoval i několik prací v Národních listech nebo časopise Lumír a Druza (Životopis A). Už na gymnáziu si přivydělával kondicemi a během studia na univerzitě to byl jeho jediný zdroj obživy. Rodinné poměry nedovolovaly, aby mu otec na pobyt v Praze přispíval. Několik měsíců během studií učil výpomocně na obecné škole. Nějaký čas bydlel u tety ve Vraném nad Vltavou, odkud dojížděl do Prahy na přednášky (Životopis D). Vzdělání získal i jeho starší bratr Jaroslav (1893-1958), který byl překladatelem prózy, divadelních her i vědeckých a populárně-vědeckých prací z francouzštiny (, 1949). U berounského knihovníka Šefla vydal některé svoje překlady. Působil také jako gymnazijní profesor v Praze (Vladyka, 1938).

Ihned po skončení osmi povinných semestrů nastoupil Josef Poch jako knihovník do veřejné knihovny v Berouně a při tomto zaměstnání pokračoval dále ve studiu. Berounskou knihovnu se mu postupně podařilo přivést na velmi dobrou úroveň (Životopis D). Knihovnickou kvalifikaci získal na státním knihovnickém kurzu ve Frýdku, který se konal 2.-22. srpna 1922 (Hábová, 2004). V letech 1922-1923 absolvoval Státní knihovnickou školu v Praze, kde získal 18. února 1924 státní zkoušku pro vykonávání funkce knihovníka v lidové a vědecké knihovně (Životopis C). V roce 1927 se oženil s PhDr. Miladou Hájkovou, dcerou vrchního soudního rady v Praze Jaroslava Hájka a Marie rozené Scheinberové. Narodila se 29. října 1904 v Praze, vystudovala reálné gymnázium, filozofickou fakultu Univerzity Karlovy a Faculté des Lettres univ. ve Štrasburku. V roce 1924 také zakončila Státní knihovnickou školu v Praze, kde se s Josefem Pochem setkala. Věnovala se literární historii a překladatelství. Bývala profesorkou reálného gymnázia v Berouně, kde učila v letech 1927-1939 češtinu a francouzštinu (Palivec, 1949). Později vyučovala na střední škole (Průmyslová

škola technologie masa) ruštinu a češtinu. V roce 1932 se jim narodila dcera Olga, která se provdala za Jaroslava Skolka. Olga Skolková byla knihovnicí v Univerzitní knihovně v Praze. Jaroslav Skolek byl také knihovníkem (Životopis D). Vystudoval knihovnictví na filozofické fakultě Univerzity Karlovy a později pracoval například ve vědecké knihovně Vojenské politické akademie v Praze, nebo jako odborný asistent na katedře knihovnictví a vědeckých informací Karlovy univerzity (Slovník českých, 2012).

Josef Poch už ve svých 14 letech poprvé publikoval článek z oblasti literatury. V časopise Kruh, v rubrice Literatura-umění-věda, vyšel jeho nekrolog *Za Vilémem Amortem*. Článek vyšel pod pseudonymem Otakar Vajnar (Hábová, 2004). Poch dále používal pseudonym St. Vřešínský, pod kterým vyšla jeho báseň *Chci žít*, v časopise Vzlet roku 1917. V pozdějších letech používal šifry jp a fch, a to v Lidových novinách, Lidové knihovně, České osvětě a dalších regionálních časopisech. Už ve svých 15 letech psal do novin Čas a v dalších letech do novin Berounský obzor, Nové proudy nebo časopisů Jihočeský kraj či Mladá generace. Během svého života přispíval do mnoha dalších novin a časopisů: 28. říjen, Hlas od Berounky, Stráž Podbrdská, Národní listy, Obrana zemědělců, Spravedlnost, Lidové noviny, Národní Podbrdsko, Hlas Podbrdská, Podbrdský list, Česká osvěta, Časopis československých knihovníků, U Ottů, Divadelní věstník, Přítomnost, Osvětový věstník Brněnska, Jihlavska a Uhersko-Hradištska, Stráž Moravy, Pestrý týden, Lumír, Naše kniha, Tábořský kraj, Čin, Osvěta venkova, Československá lidová výchova, Druza, Modrá revue, Osvětová služba, Lidová knihovna, Slovanská knihověda, Čteme, Lid. Přispěl do těchto sborníků: Knižní kultura doby staré i nové, Lidová výchova v demokracii, Almanach vydaný k desetiletému trvání Studentského spolku v Berouně, Katalog V. výstavy Podbrdské kulturní pospolitosti, Sborník věnovaný oslavě L. J. Živného, Idea československého státu a lidová kultura. Kromě toho napsal i několik monografických publikací. Josef Poch za svůj život zastával mnoho funkcí v Berouně i Praze. Plně se věnoval nejen knihovnictví, ale i osvětové a literární činnosti (Životopis A).

1.2. Činnost osvětová, knihovnická a literární

Jako osvětový pracovník byl pověřován výchovou osvětových pracovníků na různých kurzech, školách a poradách. O úkolech lidové výchovy pravidelně vykládal kandidátům učitelských stavů ve Sv. Jáně pod Skalou, Hořovicích a Příbrami, a o lidovýchovných úkolech

přednášel na kurzech pro obecní funkcionáře v obcích na Berounsku (Počaply, Loděnice, Tmaň, aj.). Svými přednáškami na nejrůznější témata se snažil i přímo lidovýchovně působit na nejširší lidové vrstvy. Jako osvětový pracovník zastával tyto funkce: předseda Krajského ústředí osvětových sborů Podbrdská v Berouně (1929-1943), místopředseda Okresního osvětového sboru v Berouně (1923-1943), člen Městského osvětového sboru v Berouně (1923-1943), od roku 1929 místopředseda Podbrdské kulturní pospolitosti (Životopis D). V letech 1942-1943 byl ředitelem Vyšší lidové školy v Berouně (Palivec, 1949). Jelikož měl na starost psaní berounské kroniky, kde měl zachycovat společenský, kulturní a politický život města, byl to on, kdo instruoval obecní kronikáře na kurzech v Berouně. Přispěl tak k rozvoji obecního kronikářství v celých Brdech. Kroniku vedl vzorně až do roku 1939 (Schováňková, 2004).

Jako knihovnický pracovník byl pověřován ministerstvem školství a národní osvěty školením knihovníků z povolání i dobrovolných. V roce 1929 se stal učitelem na Státní knihovnické škole v Praze, kde pak vykonával v letech 1937-1945 funkci zástupce ředitele. Po té se stal jejím ředitelem až do roku 1948. Dále byl vyslán jako učitel na třítydenní státní knihovnické kurzy, kde se vzdělávali knihovníci pro práci v knihovnách od 2 000 do 10 000 obyvatel. Tyto kurzy se konaly například v Teplicích-Šanově, Mělníce, Piešťanech, Berouně, Rakovníku a Uherském Hradišti. V letech 1926-1945 působil i na spoustě dalších krátkodobých knihovnických kurzech v různých krajích Čech. V Berouně vykonával funkci okresního knihovního referenta a okrskového knihovního dozorce (1921-1945). V těchto funkcích měl na starosti knihovnictví všech obcí berounského okresu. Tedy péči o jejich dobrý chod a dozor nad nimi (Životopis C). Od roku 1922 byl členem Spolku československých knihovníků, později Ústředního spolku československých knihovníků (Příloha k dotazníku). Tento spolek byl založen v roce 1919 aby sdružoval knihovníky všech typů knihoven. Spolek pořádal přednášky, hájil požadavky knihovnického povolání a popularizoval knihovnictví veřejnosti (Cejpek, 2002, s. 190). O dva roky později se stal členem výboru, v němž zastával tyto funkce: revizor (1924), II. jednatel (1926-1928), účetní (1936-1938), pokladník (1939-1942), III. místopředseda (1943-1945). V roce 1926 byl zvolen II. jednatelem Mezinárodního sjezdu knihovníků v Praze. Stal se členem knihovního odboru Masarykova lidovýchovného ústavu v Praze, kde byl později ředitelem (Příloha k dotazníku). Masarykův lidovýchovný ústav vznikl 2. dubna 1925, kdy bylo na valné hromadě Svazu osvětového rozhodnuto o změně názvu na Masarykův lidovýchovný ústav. Svaz osvětový

fungoval již od roku 1905. Změna názvu měla mimo jiné poukazovat na to, že ústav má působit v Masarykově duchu. Práci pak vykonávaly pracovní odbory: 1. literární (knihovní), 2. přednáškový, 3. odbory esteticko-výchovné, 4. kinematografický, 5. studijní (Masarykův, 1925).

Josef Poch přednášel na různých odborných shromážděních. Na kurzech a poradách Masarykova lidovýchovného ústavu, Ústředního spolku československých knihovníků, sjezdu lidovýchovných pracovníků v Berouně, na sjezdech československých knihovníků v Litomyšli, Českých Budějovicích či Hradci Králové, na pokračovacích kurzech knihovníků z povolání v Padolí na Moravě nebo na celostátním sjezdu lidovýchovných pracovníků ČSR v Praze. O knihovnictví pravidelně přednášel na středních a odborných školách na Podbrdsku. Na reálném gymnáziu či obchodní akademii v Berouně, na gymnáziu a reálce v Příbrami, na učitelském ústavu ve Sv. Jáně pod Skalou, nebo v Hořovicích. Se svými přednáškami byl několikrát pozván i do Pražského rozhlasu. V Dělnickém rozhlasu vyslovil přednášky na tato témata: Dělník a veřejná knihovna (1936), Co se čte na venkově (1936), Pracující dorost a kniha (1938), Dělnictvo a veřejné knihovny (1939), Co má dělník vědět o veřejné knihovně (1947), O nejnaléhavějších otázkách veřejného knihovnictví (1940), Úkoly veřejných knihoven na venkově (1947).

Pochova literární činnost se týkala literární historie a kritiky, knihovnictví a lidové výchovy. Publikoval množství studií, článků a referátů. Byl redaktorem knižní edice Jedním dechem, kterou vydávalo nakladatelství Sfinx v Praze. Kromě toho, že přispíval do množství novin a časopisů, redigoval například časopis Lidová knihovna, který vydával Masarykův lidovýchovný ústav. Dále měsíčník Osvětový věstník Podbrdsku, a to po celou dobu jeho existence (1923-1942). Spolupracoval na něm i se svou ženou (Životopis C). Byl redaktorem České osvěty (1946-1948), členem redakce Časopisu československých knihovníků (1933-1941) a Lidu (1946) (Příloha k dotazníku).

Ve svých pracech a přednáškách prezentoval témata, kterým se během svého života věnoval. Z oblasti knihovnictví se zaměřoval na venkovské obecní knihovny, četbu mládeže a dorostu, nebo lidovýchovné úkoly knihoven. Věnoval se i několika osobnostem, jako byl například knihovník Ladislav Jan Živný, berounský děkan, historik a národní buditel Josef Antonín Seydl, nebo rodák z obce Záluží na Berounsku, spisovatel a literární kritik Josef Matějka, kterému věnovala krátkou práci i Pochova žena (Palivec, 1949). Pochovy přednášky

se týkaly také přímo četby a literatury. Jako například přednáška Molière a jeho lakomec, přednesená Spolku akademiků v Berouně v roce 1922, nebo přednáška Milostný či detektivní román, přednesená Městskému osvětovému sboru v Berouně v roce 1929 (Příloha k dotazníku). Josef Poch byl členem Syndikátu českých spisovatelů, Literárně historické společnosti a Umělecké besedy. Od Masarykova lidov ýchovného ústavu dostal uznání za činnost na poli lidové výchovy v roce 1936 a 1937 (Palivec, 1949).

1.3. Činnost po roce 1938

V letech 1938-1945 se Josef Poch snažil vytrvat ve všech svých pracovních oborech a pracovat tak, aby byl co nejvíce prospěšný lidu, a aby jeho činnost vytvářela a posilovala pevné češství. Každé činnosti, u které vycítil, že by sloužila říšské myšlence, zanechal. Jeho hlavní snahou bylo pochopitelně udržet v chodu berounskou knihovnu. Snažil se co nejméně vyřazovat zakázané knihy, tajit zakázané časopisy a co nejméně nakupovat říšsky zaměřenou četbu. Jeho skoro „rebelantské“ chování se neprojevalo jen při práci v knihovně. Jako představitel veřejné knihovny se nemohl vyhnout určitým nepříjemnostem. Nejenže byl přinucen vstoupit do Svazu pro spolupráci s Němci, v roce 1942 měl přečíst dodanou řeč k oslavě vzniku protektorátu, kterou pořádala obec. Několikrát odmítl žádost a naléhání vládního komisaře města. Ten mu však tento úkol služebně přikázal jistým přípisem čj. 226-5/2-2973 42 ze dne 9. března 1942. Na okresním úřadě však byli s jeho suchým přednesem velmi nespokojeni. Ředitel reálného gymnázia O. Chadraba dokonce vzkázal Pochovi po jeho ženě, že mu k takovému proslovu gratuluje.

Josef Poch se nadále věnoval učitelské a přednáškové činnosti. Učil na třítydenních kurzech knihovnických v Berouně, Praze a Písku a na dalších krátkodobých kurzech v Berouně, Vlašimi, Březnici, Jičíně a dalších městech. Přednášel na sjezdech českých knihovníků v Pardubicích a Písku, na krajských poradách a kurzech v Kladně, Táboře, Berouně a dalších městech, a na reálném gymnáziu v Berouně. Poučoval knihovníky, aby kupovali knihy dobrých českých autorů a dával jim konkrétní rady.

S osvětovou činností pokračoval do té míry, kdy se shodovala s jeho českým přesvědčením. Zastával všechny své dosavadní osvětové funkce. S ostatními osvětovými pracovníky se dohodli, že se svých funkcí nevzdají, aby se jich nezmončili jiní, jejichž

smýšlení se ubíralo jiným směrem. Josef Poch opustil osvětovou práci po té, co vznikla veřejná osvětová služba, které tehdejší ministr školství a národní osvěty Emanuel Moravec, vtiskl jednoznačný ráz říšsky výchovného prostředku. Od této chvíle Josef Poch odmítl se jakkoliv podílet na osvětové činnosti. Přesto na něj bylo naléháno, aby v Berouně přijal funkci místního vedoucího veřejné osvětové služby nebo alespoň členství v ní. Pražský funkcionář veřejné osvětové služby s berounským okresním vedoucím na Josefa Pocha naléhali, aby si ponechal funkci ředitele vyšší lidové školy v Berouně, ale ani tuto funkci si neponechal, jelikož škola se stala orgánem veřejné osvětové služby. Odmítal všechny žádosti funkcionářů veřejné osvětové služby v Berouně o spolupráci jakékoliv formy. Když později došlo v Berouně k výměně vedoucích funkcionářů této služby, nevyhověl žádostem stát se místním vedoucím nebo alespoň členem výboru, i přes připomínku, že jeho odmítání by muselo být nahlášeno na ministerstvo lidové osvěty (Životopis C).

Po okupaci Josef Poch obdržel od Místního národního výboru nejen osvědčení o národní spolehlivosti, ale i uznání za záporný postoj k okupačnímu režimu. Na žádost ministerstva školství opustil místo berounského knihovníka a 1. srpna 1945 nastoupil na Ministerstvo školství a osvěty. Zde prošel oddělením pro lidové knihovny, pro vědu a pro vědecké knihovny, jako referent a jako vedoucí oddělení. Při reorganizaci Ministerstva školství, kdy bylo likvidováno oddělení vědeckých knihoven, byl dne 1. října 1956 přeložen do Státní pedagogické knihovny Komenského, kde působil až do roku 1959, kdy odešel do penze (Životopis D). Zde mohl využít své bohaté zkušenosti z oboru knihovnictví, osvětové práce i pedagogiky. Zaměřil se na oblast školních knihoven a navrhl zásady jejich složení a dalšího doplňování. V roce 1958 přednášel na téma Knihovnická technika školních knihoven na semináři Krajského ústavu pro další vzdělávání učitelů v Praze. Ani v těchto letech nepřestal psát a publikovat. V roce 1957 například přispěl do Ročenky Universitní knihovny v Praze studií *Životní jubileum M.L. Černé*. Rok po té vydal publikaci informativního charakteru věnovanou právě Státní pedagogické knihovně, *O práci Státní pedagogické knihovny Komenského v Praze*. Psal referáty do časopisů *Knihovna*, *Knihovník*, nebo *Technická knihovna*. V letech 1958-1964 recenzoval diplomové práce na katedře technických informací a knihovnictví (Hábová, 2004).

Z hlediska politického smýšlení, Josef Poch vyšel z rodiny sociálně demokratické. Otec byl jejím dlouholetým členem a v roce 1945 vstoupil do KSČ. Josef Poch se do sociálně demokratické strany hlásil v roce 1919, kdy byla ustanovena Modráčková socialistická strana

pracujícího lidu, jejímž členem se stal (Životopis D). Program této strany byl pravicovější a nacionálnější než program sociální demokracie. Prosazovala zásady družstevního socialismu (Malíř, 2005). Strana se v roce 1923 přejmenovala na Stranu pokrokových socialistů, ale v polovině téhož roku se rozpadla (Buchvaldek, 1986). Josef Poch už do jiné strany nevstoupil. I když stále cítil a volil sociálně demokraticky. Podruhé do sociální demokracie vstoupil v roce 1945. Nevykonával v ní žádné funkce. V roce 1947 vstoupil do Svazu československo-sovětského přátelství (Životopis D). Jelikož tento svaz oficiálně vznikl až 22. února 1948, měl Josef Poch zřejmě na mysli Svaz přátel SSSR, ze kterého SČSP vznikl (Buchvaldek, 1986). V únoru roku 1948 se zúčastnil jednodenní generální stávky, která byla vyhlášena na podporu Sjezdu závodních rad a měla spolu s dalšími událostmi vytvářet nátlak na prezidenta Edvarda Beneše, aby přijal demisi nekomunistických ministrů (Buchvaldek, 1986). Když v létě 1948 došlo ke sloučení sociální demokracie s Komunistickou stranou československa, přešel Josef Poch do KSČ. V závodní organizaci KSČ Ministerstva školství zastával až do roku 1952 funkci desítkového důvěrníka. V místní organizaci založil a vedl Gottwaldovu knihovnu až do likvidace místních organizací. Účastnil se jednodenních i delších brigád, navštěvoval různá školení. Ve svém životopise píše, že za měnové reformy a maďarské kontrarevoluce považoval za svou povinnost uvědomovat své okolí o správném významu těchto událostí. Pojmem „kontrarevoluce“ však tuto událost, která je považována za nejvýznamnější pokus o svržení totalitního režimu v zemích sovětského bloku, nazývali jen Sověti. Josef Poch tedy tuto událost odsuzoval a jistě přivítal, když po svobodných volbách, kdy už se zdálo, že Sovětský svaz přenechá další události maďarské vládě, vtrhly sovětské tanky opět do Budapešti (Čapka, 1998).

V roce 1952 Josef Poch prodělal infarkt myocardu, který ho na půl roku vyřadil z práce. Tímto poklesla veškerá jeho aktivní politická činnost. Následovaly další a další zdravotní potíže. V roce 1954 tuberkulóza plic, o rok později podstoupil urologickou operaci. V dalším roce se operace opakovala. Přestože následky, které mu po těchto nemocech zůstaly, vyřadily Josefa Pocha z normálního života, nadále se účastnil členských a výborových schůzí KSČ, sledoval stranickou literaturu a referoval o politických tématech na schůzích KSČ i ROH. Neúčastnil se však brigád, jiných veřejných akcí a byl osvobozen od stranického školení. Své působení v KSČ pojal svědomitě a věnoval se mu stejně intenzivně jako všem činnostem a funkcím, které v životě zastával. Ve svém životopise uvádí: „*Na pracovišti vystupuji jako příslušník KSČ a snažím se působit na spolupracovníky v knihovně a politicky je uvědomovat,*

jak je povinností příslušníka strany (Životopis D).“

Josef Poch umírá 26. července 1964 ve svých 65 letech (Kurka, 2002).

Obrázek 1: Josef Poch

2. PRÁCE NA PODBRDSKU

2.1. Úvod

Josef Poch působil na Podbrdsku nejen jako knihovník, ale také jako významný organizátor kulturního a společenského života. Zastával mnoho funkcí v různých spolcích a organizacích, přednášel, psal do regionálních novin a časopisů a sám byl redaktorem jednoho významného měsíčníku. Jeho činnost na Podbrdsku byla velmi rozmanitá, stejně jako témata jeho přednášek, které se týkaly literatury, hudby, divadla, výtvarného umění, vlastivědy apod. Kromě toho měl několik všeobecných i speciálních přednášek o T.G. Masarykovi, E. Benešovi, 28. říjnu, Husovi aj. Přednášel na středních a odborných školách na Podbrdsku. Prostřednictvím svých přednášek se věnoval přímému lidovému působení na nejširší lidové vrstvy. Po propagaci ústní i v místním tisku zřídil v Berouně odbočku pražského Kruhu přátel českého jazyka (Životopis C).

2.2. Osvětové sbory v Berouně

Jedním z Pochových působišť byl Okresní osvětový sbor v Berouně. Jelikož byl Beroun městem čítajícím přes 10 000 obyvatel, byly tu zřízeny sbory dva, městský a okresní, a v roce 1929 se stal sídlem krajského ústředí osvětových sborů Podbrdsku. Ministerstvo školství a národní osvěty přidělilo podbrdskému krajskému ústředí okresní osvětové sbory v Berouně, Blatné, Březnici, Dobříši, Hořovicích, Křivoklátě, Příbrami, Unhošti, Zbiroze, Zbraslavi a městské osvětové sbory v Berouně a Příbrami. A to si ještě v roce 1918 Dr. Wagner ve své přednášce nazvané *Před sto lety* postěžoval, že je to hanba, že Beroun stále nemá osvětové sdružení ani žádný kulturní život. Marně usiloval o zřízení odbočky Osvětového svazu v Berouně. Změna nastala v roce 1919 vydáním zákona ze dne 7. února o organizaci lidových kurzů občanské výchovy a zákona ze dne 22. července o veřejných knihovnách obecních. Významný byl i zákon o obecních pamětních knihách ze dne 30. ledna 1930 (Vladyka, 1938). V každé obci tak měla být osvětová komise. Okresní osvětový sbor mohl vzniknout přetvořením vzdělávacího sboru. O financování se měly postarat hlavně obce, které také měly zajistit vhodné místosti a zajistit jejich udržování. 22. dubna 1919 byla vydána instrukce k zákonu, která vysvětlovala, čeho se mají kurzy občanské výchovy týkat. Mělo se vykládat

o státním zřízení, veřejných úřadech, právech a povinnostech občanů. Dále se mělo hovořit o hospodářství státu, důležitých událostech z našich dějin, sociálním zdravotnictvím, tělesné výchově a dalších tématech (Pokorný, 2003). Josef Poch byl místopředsedou Okresního osvětového sboru v Berouně v letech 1923-1943 a předsedou Krajského ústředí osvětových sborů Podbrdsku v Berouně v letech 1929-1943. Význam městského i okresního osvětového sboru od jejich založení stále stoupal. Jejich činnost se soustřeďovala na praktickou lidovou výchovu a koordinaci akcí se zástupci politických stran, kulturních institucí, divadelních ochotníků, pěveckých sborů, učitelů a studentů nebo tělocvičných jednot (Palivec, 1980). Rostoucí význam městského osvětového sboru ukazoval i zvýšený zájem různých spolků a skupin, které do sboru posílali nové zástupce. Práce okresního osvětového sboru byla také velmi úspěšná. Sbor ustanovil 45 místních osvětových komisí, delegoval řečníky k nejrůznějším událostem, pořádal různé kurzy, promítal úzký film v obcích, kde nebyl biograf. Veřejné obecní knihovny také podléhaly přímému dozoru okresního osvětového sboru a bylo to právě zásluhou knihovního referenta Josefa Pocha, že se tyto knihovny nacházely ve vzorném stavu. Berounský osvětový sbor se také mohl pyšnit originální a úspěšnou lidovými metodou nazvanou putovní lidová škola, na jejímž zavedení se Josef Poch podílel, a v rámci které také přednášel (Vladyka, 1938). Tuto školu pořádal okresní osvětový sbor pro obce, ve kterých neexistovala žádná přednášková činnost. Podmínkou bylo, uvést v rozmezí čtyř až pěti týdnů všechny přednášky ze souboru. O přednášky byl velký zájem, především kvůli jejich aktuálnosti a tematické rozmanitosti. V roce 1932 Putovní lidová škola zahrnovala tyto přednášky:

1. Jak v dnešní hospodářské krizi, přednáší Hampl
2. O styku občana s úřady, přednáší Raboch
3. Co se dnes děje ve světové politice, přednáší Stein
4. Noviny a co v nich máme hledat, přednáší Poch
5. Obrana proti škůdcům ovocného stromoví, přednáší Sobotka (Hábová, 2004).

2.3. Podbrdská kulturní pospolitosť a Druza

V městském osvětovém sboru byla zastoupena i Podbrdská kulturní pospolitosť. Jejím přímým předchůdcem byl Klub přátel umění, jehož úkolem bylo organizovat kulturní práci na Podbrdsku. Tento klub byl založen 8. prosince 1929, předsedou byl zvolen akademický malíř Václav Živec a místopředsedou Josef Poch. Na počátku roku 1930 přijal klub název

Podbrdská kulturní pospolitost. První část názvu určovala územní, rozsahové působení společnosti, která počítala s užším Podbrdskem, tedy okresy Beroun, Příbram a Hořovice. Druhá část určovala širší ideové poslání společnosti, tedy kulturní povznesení stanovených oblastí. Pro tento spolek se běžně používalo označení PKP. Jeho aktivita spočívala ve sdružování podbrdských umělců a literátů a v „realizaci vyšších kulturních snah podbrdské inteligence“. Josef Poch patřil spolu s Františkem Hamplem (spisovatelem a ředitelem obchodní akademie v Berouně) k vedoucím iniciátorům akcí PKP. Tato společnost vykonala mnoho užitečného pro Beroun i Příbram. Jednou z pořádaných akcí byl Večer mladých podbrdských autorů, který se konal v Berouně 19. února 1930 (Palivec, 1980). Zde měl Josef Poch úvodní přednášku, která vyšla knižně v Edici Podbrdské kulturní pospolitosti. Kniha o 37 stranách obsahuje i básně jednotlivých autorů, doplněné krátkým textem, kterým Josef Poch báseň vysvětluje a popisuje vlivy na tvorbu autora. Podbrdskými autory je zde myšlena nejmladší generace básníků, která většinou do té doby nezasáhla do celku tehdejší literární tvorby. Jedná se o autory, pro které je Podbrdsko rodným krajem a inspirační základnou jejich díla. Nejosobitějším a nejčistším byl pro Josefa Pocha lyrik František Bronislav, jehož první sbírka veršů Bílý kruh, byla věnována památce Jiřího Wolкера (Poch, 1930). Večer mladých podbrdských autorů se opakoval 15. listopadu za účasti osvětového sboru v Příbrami. Dalšími akcemi, které PKP pořádala bylo například 14. prosince 1930 matiné moderní české poezie se vstupní přednáškou básníka Josefa Hory, roku 1931 matiné Osvobozeného divadla, dále večer Viktora Dyka, koncert Pražského kvarteta nebo představení Karla Čapka Věc Makropulos. Z výtvarných akcí to byly například výstavy obrazů a kreseb Jiřího Jelínka (rodáka z Králova Dvora), Josef Hodka, Jaroslava Živce aj (Palivec, 1980). V prvních letech činnosti měli v PKP převahu výtvarníci. Jejich umělecké záměry vyvrcholily roku 1934 postavením pomníku Bedřicha Smetany v Pakostových sadech v Berouně (Vladyka, 1938).

PKP se v malé míře věnovala i vydavatelské činnosti. Jako první svazek Edice Podbrdské kulturní pospolitosti vyšla právě přednáška Josefa Pocha, Mladé literární Podbrdsko. Takto vyšlo celkem pět svazků. Vydány byly i další tisky, které měly své stálé odběratele. Tisky měly solidní grafickou úroveň (Palivec, 1980). PKP vydala i dva ročníky Druzy. PKP totiž vytvořila svůj literární orgán, nazvaný *Druza*. *Sborník podbrdské kulturní práce*. Původně vycházela jako měsíční příloha časopisu *Naše obrana* v Příbrami, za redakce Ladislava Stehlíka (spisovatel) a v osnově Václava Živce (malíř a grafik). V prvním ročníku *Druzy* je uveřejněna i literární a výtvarná kritika Josefa Pocha. Ve druhém ročníku vyšla část Pochovy

Kulturní retrospektivy za rok 1931. Josef Poch zde pomocí Osvětového věstníku Podbrdsko sledoval kulturní život v Berouně, Příbrami a Hořovicích, a ten pak hodnotil. Obecně kulturním akcím vytýkal náhodnost, nevědomost cíle, neprogramovost a většinou je pokládal za průměrné (Poch, 1932a). Dále v tomto ročníku Druzy najdeme Pochův článek *Matějkův vztah k domovu*. V Druze z roku 1933 vyšla Pochova kritika Hamplova románu *Šťestí na křižovatce* a článek o Matějkově hlasu proti industrializaci. Do Druzy přispívala i Milada Pochová, příspěvky nazvanými *Z nové lyriky*. Název Druza je označení pro nepravidelně srostlou skupinu krystalů, což bylo použito velmi trefně. Druza se věnovala nové tvorbě, ke starším tradicím přihlížela jen z nepatrné části.

Ve druhé polovině třicátých let však činnost PKP ochabovala. Důvody byly hlavně finanční a programové. Kromě toho se začalo ukazovat, že účastníci PKP neměli možnost ani čas, aby se přesvědčili o svých názorech na umění a literaturu. Nedošlo u nich ke sjednocení určitých zásad a k vytvoření pevného programu. Navíc PKP nikdy neměla pevné místo ke svým nepravidelným schůzkám, ke konci se účastníci scházeli v různých hostincích (Vladyka, 1938).

2.4. Osvětový věstník Podbrdsko

Významnou roli na Podbrdsku hrál Osvětový věstník Podbrdsko. Josef Poch redigoval tento měsíčník po celou dobu jeho existence, v letech 1923-1942. Věstník nesl podnázev „list pro kulturní zájmy a lidovou výchovu okresu berounského, blatenského, březnického, dobříšského, hořovického, křivoklátského, příbramského, unhošťského, zbirožského a zbraslavského“. Vydával ho Okresní osvětový sbor v Berouně a v Hořovicích, ke kterým se později přidaly další okresy a věstník se tak stal orgánem Krajského ústředí osvětových sborů v Berouně. OVP zaznamenával veškeré kulturní dění v obcích své zájmové oblasti. Kromě toho byl přímým propagátorem PKP. Přinášel zprávy o jejích akcích a recenze vydaných knih. OVP se snažil zachovávat zprávy o osvětových a kulturních akcích, na které by se časem zapomnělo. Zároveň mu šlo o to, přinášet ukázky prací a podnětů k činnosti (Palivec, 1980). Pochova představa byla taková, že obce tak budou dalším obcím ukazovat svou práci a zároveň od nich budou získávat podněty k další činnosti (Poch, 1932a). Již za několik let se stal OVP velmi váženým listem. Přinášel důležité statistiky berounské knihovny, ale zároveň i ostatních malých obecních knihoven v kraji (Tetín, Chodouň, Hořovice, Hýskov-Stará Huť, atd.). V roce 1926 stálo předplatné OVP 15 Kč a jednotlivá

čísla se prodávala u knihkupců za 1, 50 Kč. Jakmile došlo k válce v roce 1939, byl Josef Poch jako redaktor OVP povolán na oberlandrat do Kladna, kde dostal příslušné pokyny k tomu, jak má v této době vypadat tisk a co se od něho očekává. OVP byl však neustále konfiskován. Jednou došlo k předběžné cenzuře a Josefu Pochovi bylo zakázáno otisknout připravený úvodník, který mu byl dokonce na rozkaz okresního hejtmana Krpálka zabaven. Později byl časopis zastaven, stejně jako ostatní české listy. Začala fungovat veřejná osvětová služba, které měl být odevzdán majetek časopisu. Josefu Pochovi se však povedlo tento majetek utajit a zachránit pro budoucí časy. V květnu 1945 tak mohl Národnímu výboru sdělit, že je k dispozici 6 466,50 Kč (Životopis C). Do OVP přispívala i Milada Pochová svými literárními posudky, ve kterých si všímala hlavně autorů, kteří měli vztah k podbrdsku.

2.5. Studentský spolek

Dalším z berounských spolků byl Spolek akademiků. Josef Poch nejenže opět přispěl svým výkladem o spolku do jeho sborníku vydaného k desetiletému výročí spolku, ale byl také jeho členem. Vlastně to byl on, kdo s myšlenkou studentského spolku přišel. V oktávě se se svým spolužákem rozhodl, založit ihned po maturitě studentský spolek. Středoškolským studentům se ještě za války organizace nedovolovaly, a tak musel být založen spolek akademiků. A tak se po maturitě dali do příprav a ještě jako volné studentské sdružení uspořádali několik literárních a hudebních akcí. 9. února 1919 se konala v zasedací síni Městské radnice v Berouně ustavující valná hromada Spolku akademiků kraje berounského v Berouně. Zúčastnili se studenti středoškolských i vysokoškolských i několik lidí z řad nestudentů. Předsedou schůze i spolku byl zvolen Václav Živec. Josef Poch přednesl programovou řeč *Naše povinnosti, snahy a cíle*. Následně byl zvolen místopředsedou spolku. První čas existence se spolek věnoval organizačním činnostem, ale také chtěli uspořádat různé přednášky, hudební akademie, koncert, ples. Pro venkov měli připravený cyklus přednášek a plakáty rozeslali do všech obcí s nabídkou následujících témat:

1. Jak vznikl český stát?
2. Jihoslované a Češi
3. Nový řád volení do obcí
4. Úkoly školy v republice
5. M. Aleš, malíř českého života
6. B. Němcová

7. T.G. Masaryk

8. B. Smetana, tvůrce české hudby

První pomoc při úrazu. Josef Poch měl přednášet o T.G. Masarykovi a Bedřichu Smetanovi. Moc se toho ale neuskutečnilo. Začal se cyklus přednášek o socialismu, což vyvolalo útok na spolek v místním socialistickém časopise. Povedlo se ale například zorganizovat pěvecko-hudební večer a byl dán základ spolkové knihovny. Spolek se však potýkal se špatnou účastí na schůzích a se vzájemnou kritikou členů. Proto došlo k rezignaci předsedy Živce a 11. srpna 1919 se konala mimořádná valná hromada, na které byl zvolen předsedou spolku Josef Poch. O rok později byla uspořádána například jubilejní přednáška o Boženě Němcové nebo květnové slavnosti Majales, první studentská událost tohoto druhu v Berouně. V dalším roce stoupla činnost spolku, ale jak Josef Poch uvádí, bylo to jen zásluhou několika lidí. Mnoho schůzí se nekonalo pro nedostatečnou účast, někteří členové nejevili o spolek dostatečný zájem. Z akcí se konal například koncert ve prospěch Studentské kolonie na Letné, byl sehrán Gogolův Revizor, proběhlo několik přednášek k sedmdesátému výročí narozenin Aloise Jiráska. V roce 1922 došlo k přeměně spolku na všestudentský. Členy se tak mohli stát i středoškolští studenti. Název se změnil na Studentský spolek v Berouně. Byly tak položeny základy k tradici studentské organizace v Berouně. Podle Josefa Pocha byl původní spolek významný v tom, že působil lidovými výchovně, vedl ke sebevzdělávání a podnikal akce zábavné a společensky výchovné (Poch, 1932b). V novinách Hlasy od Berounky založil Josef Poch v roce 1919 rubriku Studentská hlídka, která mapovala studentský život a potřeby studentů na Berounsku (Hábová, 2004).

2.6. Kurzy

V roce 1926 uspořádal Okresní osvětový sbor v Berouně kurz pro knihovníky venkovských knihoven. Kdo jiný mohl na tomto kurzu přednášet, než Josef Poch? Osvětový sbor chtěl knihovníkům knihoven na venkově poskytnout informace o tom, jak zařídit a vést obecní knihovny. Proto uspořádal kurz, ve kterém měly být názorně a jasně vyloženy základní knihovnické otázky. Hodně se přihlíželo k praxi a vše mělo být ukázáno na příkladech. Kurzy se konaly 5. září, 12. září a 28. října, vždy v neděli nebo ve svátek, aby se do kurzů mohli přihlásit příslušníci všech povolání. Přihlásit se mohl každý, kdo se zajímal o knihovnictví. Účastníkům z berounského okresu byly pořadatelem nahrazeny výlohy spojené s návštěvou kurzu (Kurz, 1926).

Josef Poch byl od roku 1922 i berounským kronikářem. Proto to byl opět on, kdo instruoval obecní kronikáře na kurzech v Berouně. Pořádání takových kurzů nařídilo Ministerstvo školství a národní osvěty. Okresní osvětový sbor v Berouně naplánoval tento kurz na 8. prosince 1925. Kurz začal v 9:00 dopoledne a konal se v zasedací síni okresní správní komise. Kromě Josefa Pocha na kurzu přednášel Karel Galla (profesor z Prahy) a Josef Vítkovský (profesor obchodní akademie v Berouně). Osnova kurzu se dělila na část teoretickou a praktickou, po třech a dvou hodinách. V teoretické části bylo probráno: Zákon o pamětních knihách obecních, prováděcí nařízení. Význam a cena obecní kroniky. Všeobecné pokyny o vedení obecní kroniky, technická úprava, osoba kronikářova, stav obce a jejího života, vývoj v posledním desetiletí, válka, osvobození, další zápisy běžných událostí a výběr, sbírání příloh (fotografií, obrazů, letáků). Odpovědnost funkce archiváři, písemná a výtvarná. Pověsti, mýty, písně, legendy, přísloví atd. Nápis, biografie, paměti, letáky, noviny. Prameny nepřímé, přehled pomocných věd historických. Prameny písemné (listiny, knihy, akty). Archivy veřejné i soukromé. Záchrana dobrých písemných památek. Kronikář archivním konservátorem. Stručný přehled hlavní literatury k místním dějinám. Kronika výchovným prostředkem a zrcadlem života v obci. V praktické části, kterou provázal Josef Poch, byl probrán styl a věcný obsah starších kronik, kronika Vavákova, prohlídka obecních kronik v okrese již vedených a jejich kritika – výklad o přednostech a nedostacích. Pokusné zpracování obecní kroniky. Praktické cvičení v registraci příloh a ve vedení lístkového rejstříku (Kurz, 1925).

Dalšími kurzy, na kterých Josef Poch přednášel, byly Státní knihovnické kurzy v Berouně. Jeden z nich se konal od 8. do 27. srpna roku 1931 v budově obchodní akademie, péčí Krajského ústředí osvětových sborů Podbrdská v Berouně. Nastoupilo 32 přihlášených účastníků, které Josef Poch přivítal a následně přednášel o lidové výchově, dějinách knihovnictví, hlavním lístku popisném, abecedním jmenném seznamu, názvovém seznamu, věcném seznamu soustavném a heslovém a o křížovém seznamu (Bohuslav, 1932). Další takový kurz se v Berouně konal od 10. do 29. července roku 1939. Uspořádalo ho Ministerstvo školství a národní osvěty a byl určen pro vzdělávání knihovníků veřejných obecních knihoven do 10 000 obyvatel. Josef Poch byl opět pověřen správou kurzu a přednášel zde o katalogizaci a o české a světové literatuře. Na začátku kurzu pronesl úvodní slovo, po kterém následovaly proslovy okresního hejtmána, vládního komisaře města, předsedy knihovni rady a předsedy okresního osvětového sboru. Účastníci kurzu vykonaly pod

vedením Josefa Pocha různé exkurze po okolí. Navštívili nejen berounskou městskou knihovnu, ale například hrad Karlštejn, berounský pivovar, královské cementárny, rodný dům Josefa Jungmanna v Hudlicích a další zajímavé památky. 27. července se konaly písemné zkoušky a o den déle zkoušky ústní. Kurz dosáhl vysoké úrovně nejen vzdělávací, ale i společenské (fch, 1939).

Od 3. do 9. srpna roku 1930 probíhal v Berouně pokusný kurz (první tohoto druhu v ČSR) Dorostové otázky v lidové výchově. Kurz pořádalo Ministerstvo školství a národní osvěty a jeho správou bylo pověřeno Krajské ústředí osvětových sborů v Berouně. Kurz byl určen pro činovníky krajských ústředí, okresních a městských osvětových sborů, místních osvětových komisí a všech organizací, které měly zájem o výchovu dorostu. Josef Poch kurz oficiálně zahajoval a měl na něm přednášku *Četba (knihy, noviny), přehled literatury* (Dorostové, 1930).

2.7. Další činnost

V roce 1939 probíhala akce Měsíc české knihy na Podbrdsku. Městský osvětový sbor v Berouně spolu s Národním souručenstvím a městskou knihovnou, připravili tento program: 6. prosince byl pořádán Večer české písně a od 10. do 17. prosince byla otevřena výstava české knihy. Tuto výstavu neuspořádal nikdo jiný než Josef Poch. Při otevření výstavy měl proslov o významu české knihy (Balín, 1940). Ten byl pak otištěn v místním týdeníku. V proslovu Josef Poch mluvil o významu české knihy pro český národ, poukázal na to, že vždy v těžkých dobách byla kniha nejjistější zárukou pro budoucnost, nejvýraznějším poutem všech příslušníků našeho národa. Doporučoval četbu Havlíčka, Bezruče, Čecha, Jiráska, Sládka, Holečka, Hory, Seiferta a Stehlíka a končil poukazem na to, že kniha odkazuje z pokolení na pokolení a zdokonaluje národní řeč a že „čím lépe ji kdo zná, tím více je ochoten udělat pro její budoucnost. A v životě řeči je i život národa“ (Životopis C).

Významným berounským spolkem byl tehdy pěvecký spolek Slavoš, který existuje dodnes. 25. října 1936 oslavil spolek 75 let svého trvání a Josef Poch při této příležitosti přednesl svou řeč, ve které výstižně a podrobně vylíčil historii tohoto významného berounského kulturního činitele (Vladyka, 1938). Zhodnotil význam spolku a jeho poslání s ohledem na národní potřebu a hudební kulturu národa v dobách útlaku i svobody. Také tato řeč vyšla knižně, o rok

později ji pod názvem Berounský Slavoš, vydal Antonín Šefl, knihkupec v Berouně .

Významnou činností Josefa Pocha v rámci regionu byly jeho práce věnované místním osobnostem. Za nejvýznamnější považuji jeho knihu, vydanou roku 1954, *Z kulturních dějin národního obrození*, která pojednává o berounském děkanovi, historikovi a národním buditeli, Josefu Antonínu Seydlovi. Kniha zároveň podává obraz o jeho knihovně, jejím vývoji a složení. Seydlova knihovna byla pro Beroun z mnoha důvodů důležitá a významná, stejně jako činnost jejího majitele. Josef Poch uveřejnil o J.A. Seydlovi i několik dalších článků. V roce 1951 *Z korespondence Josefa Antonína Seydla* v Listech filosofických, v roce 1955 *Obrozenec J.A. Seydl* v Lidové demokracii a v roce 1957 v Časopise Společnosti přátel starožitností stať *Kronikář Josef Antonín Seydl*. Svu disertační práci a několik článků věnoval spisovateli a literárnímu kritikovi Josefu Matějkovi (Životopis A). V roce 1957 uveřejnil kritickou stať *Vzpomínky Karla Kazdy*, věnovanou rodákovi ze Slaného, profesorovi berounského gymnázia a obchodní akademie, správci městského muzea a archivu, historikovi a výbornému hudebníkovi (Příloha k dotazníku).

3. PŘÍNOS PRO MĚSTSKOU KNIHOVNU V BEROUNĚ

3.1. Vznik a vývoj knihovny do nástupu Josefa Pocha

Půjčování knih v Berouně má dlouhou tradici. Počátky jsou spjaty s berounským děkanem, historikem a buditelem Josefem Antonínem Seydlem (1775-1837), jehož knihovna se částečně zachovala dodnes. Seydl byl horlivý čtenář, uvědomělý český vzdělanec a sběratel knih. Kupoval a shromažďoval české i jiné slovanské knihy. Ty půjčoval a probouzel tak v obyvatelích Berouna zájem o četbu a české knihy. I touto cestou posiloval národní vědomí a vzdělanostní úroveň svých spoluobčanů. Možná proto panovala domněnka, že v roce 1836 založil v Berouně půjčovnu knih. Neexistují pro to ale žádné důkazy. Přesto se dlouho udržovalo přesvědčení, že berounská městská knihovna je vlastně Seydlův odkaz. Seydl svou knihovnu v závěti odkázal berounskému děkanství. Později byla otevřena veřejnosti. Různé zprávy uvádějí rok 1838 nebo 1840 (Poch, 1954). Setkáváme se i s rokem 1837, kdy prý byla zveřejněna Seydlova knihovna, základ místní městské knihovny (Cejpek, 2002, s. 173). Seydl sám ale městskou knihovnu nezaložil. Jistě však byl jejím ideovým a materiálním původcem a měl velkou zásluhu na rozšíření české knihy mezi berounské obyvatelstvo. Chtěl také v Berouně zřídit čtenářskou společnost. Takové čtenářské společnosti začaly vznikat v 1. polovině 19. století podle individuálních místních okolností a iniciativy jednotlivců (Cejpek, 2002, s. 172). Přestože zemské řízení odmítlo Seydlovu žádost o založení čtenářské společnosti, jistě to byl důležitý impuls k tomu, aby byl později v Berouně založen čtenářský spolek, jak se stalo v roce 1848, a později dokonce otevřena čítárna (Poch, 1954).

Tak se stalo v roce 1868, kdy byla zřízena Občanská beseda, která hrála významnou úlohu v kulturním životě Berouna. Při ní byla zřízena veřejná čítárna, která nabízela podle různých údajů 11 až 15 časopisů (např. Posel z Prahy, Národní listy, Osvěta, Svoboda). Při Občanské besedě byla zřízena i knihovna, ale její stav byl nevalný. Alespoň co se týče českých knih. V roce 1873 spolek zanikl. Beseda začíná opět fungovat v roce 1898 a při spoluúčasti dalších spolků dochází k založení městské veřejné čítárny. Píše se rok 1900. Ještě před tím, 6. listopadu 1888, byla ustanovena komise, jejímž úkolem bylo projednat možnost založení „obecní knihovny pro lid.“ Ke zřízení ale nedošlo. Doposud však fungovaly knihovny při spolcích, jako byl Sokol, Dobročinný spolek Ludmila nebo knihovna berounských divadelních ochotníků. Od 90. let 19. století dochází ke sběru a ukládání kulturních

písemných památek města i okolí. Vzniká muzejní spolek a objevuje se myšlenka spojení archivu a knihovny. V roce 1894 se konala schůze, na které se mluvilo o založení vzdělávací knihovny. Byl vypracován výpůjční řád, stanoveny poplatky, ale knihovna opět otevřena nebyla (Padesát let, 1946, s. 19-22). 23. července 1896 je založen spolek Museum a veřejná knihovna v Berouně. Jeho úkolem je pátrat po starožitnostech a památkách českých, zejména královského města Berouna, shromažďovat je a uchovávat ve spolkových sbírkách. Dále má udržovat archivy a městské památky nebo pořádat poučné přednášky. Dalším úkolem tohoto spolku je zřídit veřejnou knihovnu (Stanovy, 1897). Tato knihovna pak nesla název „Městská“, jelikož byla podporována obcí nejen finálně. Josef Poch se domníval, že až v roce 1899 se začalo s půjčováním knih lidu. O rok později, 3. června, byla otevřena veřejná čítárna. Zasloužila se o to znovu fungující Občanská beseda. Čítárna byla otevřena ve všední dny od 17 do 21 hodin, v neděli a svátek od 8 do 12 a od 14 do 17 hodin. Předplácela si osm časopisů a další získávala prostřednictvím různých spolků. Její fond stále rostl, v roce 1905 měla už 120 časopisů a počet návštěvníků čítal 9 650 osob. V roce 1931 dokonce 159 časopisů, 49 novin a počet návštěv se vyšplhal na číslo 26 867. Čítárna se mohla pyšnit třetím místem, za Prahou a Plzní, v počtu vyložených časopisů a novin. V počtu návštěv do roka stála na sedmém místě a v počtu svazků v příruční knihovně byl Beroun na druhém místě za Prahou. V této době už měla čítárna i své oddělení pro mládež, které měla v té době z českých měst jen Praha a Louny (Padesát let, 1946, s. 23-25).

V roce 1901 vydal výbor Musea a veřejné knihovny pro lid v Berouně, první tištěný katalog knih, malého formátu o 31 stranách. V úvodu ke katalogu se píše, že knihy se půjčují ve čtvrtek od 6 do 7 hodin večer, členem spolku se může stát každý, kdo zaplatí 2 zl. Knihy se dají půjčovat po celý rok zdarma, půjčují se nejvýše 3 a je možné si je nechat nejdéle 4 neděle (Seznam knih, 1901). Musejní spolek si kladl za cíl, aby knihovna fungovala co nejlépe a stále se vylepšovala. „*Snahou správy jest, aby knihovna se zvelebovala, by vzrůstala, aby vykazati mohla všemi čelnějšími pracemi, aby vůbec potřebě i pokročilejších, sečtějších a tudíž vybíravějších čtenářů mohla vyhověti a doufá, že v té snaze bude podporována (Seznam, 1901).*“ V roce 1903 byla ke knihovně připojena Seydlova knihovna a dostalo se jí nové místnosti v nové radnici. Podle Zprávy zemského statistického úřadu vlastnila knihovna v roce 1905 2440 knih, měla 80 zapsaných čtenářů a 4000 výpůjček. Co se horlivosti čtenářů týče, se tak knihovna dostává na první místo v celém českém království. Tato data sice nebyla přesná, svědčila ale o tom, že zájem o četbu stoupal. To později zjistil

sám Josef Poch, a poukázal na to, že v roce 1910 statistika uvádí stejný počet výpůjček jako v roce 1905 a data jsou tak opravdu nepřesná.

Za první světové války byl však slibný vývoj knihovny přerušena a navíc knihovna utrpěla velké ztráty. Byla vystěhována ze své mítnosti, kde byla zřízena zásobovací kancelář. Knihy byly rozházeny v muzeu a část dokonce „uložena“ v muzejním klosetu (Městská knihovna, 1925). Knihy si mohl každý půjčovat zcela libovolně a spousta se jich ztratila nebo byla zničena. Mezi nimi ty nejcennější. A hodně utrpěla i Seydlova knihovna. V roce 1919 začíná knihovna opět fungovat, při ní knihovna muzejní a Seydlova. Zásahu na tom má prof. Mucha, který se stává knihovníkem. Právě on poprvé mluví o zřízení dětského oddělení, s cílem paralyzovat zhoubný vliv války na mládež. Prof. Mucha revizí zjistil, že z 2 561 knih se během války ztratilo 1 097 svazků. Zničený fond knihovny i čítárny je postupně doplňován dary i koupí (Padesát let, 1946, s. 25-29). V tomto roce dochází k vydání zákona o veřejných knihovnách obecních z 22. července a zákona o organizaci lidových kurzů občanské výchovy. V každé obci tak měly působit osvětové instituce jako osvětová komise a knihovní rada. Každá obec měla zřídit nebo vydržovat veřejnou nebo městskou knihovnu (Cejpek, 2002, s. 182). Knihovní radu, která měla ze zákona řídit knihovnu, zatím v Berouně zastupoval kulturní odbor. Na jeho schůzi 6. září 1920 byla určena výpůjční doba na dva dny v týdu, půjčování bez poplatku, poplatek za prodlení se účtoval po měsíci 20 hal. za každý další den. Také byl schválen knihovní řád. Statistika, která byla vytvořena za „podzimní období“ říká, že z knihovny si v tu dobu půjčovalo 207 osob a čítárna odebírala 82 časopisů. V roce 1921 proběhla revize a začal se zřizovat nový lístkový katalog (Padesát let, 1946, s. 30-31).

3.2. Nástup Josefa Pocha

24. července 1922 byl usnesením obecního zastupitelstva zvolen Josef Poch městským knihovníkem. S tímto místem byla spojena povinnost vést pamětní knihu města (Kronika, 1923). Podle zákona z roku 1920 o pamětních knihách (Cejpek, 2002, s. 182). Nastoupil 1. září 1922 a stal se tak prvním profesionálním berounským knihovníkem. Toto místo přijal ihned po ukončení povinných osmi semestrů na vysoké škole, z existenčních důvodů. Při tomto zaměstnání dále studoval a studia ukončil (Životopis D). Díky jeho práci a iniciativě velmi vzrostla úroveň a popularita knihovny. Stala se skutečným kulturně-vzdělávacím centrem (111 let, 2007).

Nový knihovník doplnil nábytkový inventář a pustil se do revize knih, která byla dokončena 17. ledna 1923. Výsledkem jeho práce bylo zjištění, že se ztratilo velké množství knih. Z 3 421 svazků chybělo 1 357 (Padesát let, 1946, s. 31). Josef Poch dále pořídil seznamy knih, které knihovna vůbec neměla. Byly psané na stroji a několikrát se ručně doplňovaly. Pořízeny byly i nové katalogy všech druhů (abecední jmenný, přírůstkový, místní, názvový), kvůli nim bylo nutné přeřadit veškerý knižní materiál (Městská knihovna, 1925). Josef Poch začal pravidelně podávat statistické výkazy o knihovně a čítárně kulturnímu odboru. Od této doby tedy existují o provozu, výkonu a funkci knihovny a čítárny, souvislé a přesné zprávy (Padesát let, 1946, s. 31). Postupně došlo k rozmnožení knižních zásob a získání nových čtenářů. V roce 1923 tak byla do knihovny přibrána nová úřednice a bylo možné proudloužit výpůjční dobu na všechna všední odpoledne po čtyřech hodinách. Výsledkem byl až stoprocentní vzrůst návštěv knihovny. V roce 1924 měla knihovna 1160 čtenářů, což bylo 10,17% obyvatel města (Městská knihovna, 1925). Josef Poch měl o budování knihovny jasnou představu. Věděl, že knihovna má obyvatele Berouna vzdělávat, a že je třeba ji stále rozšiřovat, propagovat a přibližovat všem čtenářům. „*Naším úkolem bude, starati se o dobrou četbu individuálně, věnovat se jednotlivcům, radit, pomáhat, vést; vytvořit z knihovny spolehlivou lidovou školu (Městská knihovna, 1925).*“ Jeho cílem bylo vytvořit jakýsi střední typ mezi knihovnou zábavnou a studijní. Ta měla být samozřejmě především beletristická, ale Josef Poch si uvědomoval, že město se středními školami, středisko velkého průmyslu a zemědělského kraje by mělo mít vědecké oddělení, vztahující se k potřebám kraje. Především však chtěl „chytit“ čtenáře na zábavnou literaturu, připoutat ho ke knize a připravit tak k ostatním složkám lidové výchovy. Tento plán měl být uskutečněn v budoucích letech a k tomu bylo zapotřebí stále více peněz na nové a nové knihy (Poch, 1925a). 11. dubna 1924 byl na schůzi kulturního odboru podán návrh na zřízení hudebního oddělení knihovny a lidové galerie obrazů. V témže roce byla městem zakoupena Duslova vila, kam se o rok později přestěhovala nejen knihovna s čítárnou, ale i muzeum a archiv. Tato změna a vybudování kvalitního zázemí, byla pro knihovnu velice důležitá (Padesát let, 1946, s. 32-34). Stejně tak pro čítárnu, která po mnoho let putovala po městě, nějakou dobu byla úplně bez přístřeší a její vybavení bylo nedostatečné a primitivní. Knihovna v roce 1924 získala 3 051 nových svazků, z toho 264 darem a 2 787 koupí. Celkem tedy vlastnila 9 047 svazků, i když část z nich patřila do nepřístupných oddělení. Jedním z nich bylo oddělení muzejní, které čítalo 921 svazků a oddělení starých tisků-Seydlova knihovna, kterou tvořilo 2 130 svazků. V knihovně bylo registrováno 762 mužů a 398 žen. Na konci roku začala

knihovna vydávat žákovské legitimace. Do té doby si žáci půjčovali na legitimace rodičů. (Městská knihovna, 1925). Významným počinem nejen pro knihovnu bylo odepsání knihovny Obce československých legionářů v Berouně městské knihovně. To znamenalo přínos jak pro čtenáře spolkové knihovny, která měla omezené vypůjční hodiny a nedostatek knih, tak pro čtenáře knihovny městské, která tak získala cenný přírůstek. Roční částka na nákup knih do spolkové knihovny byla ponechána a svěřena městské knihovně (Knihovna, 1925).

Rok 1925 byl pro knihovnu významný v tom, že se zúčastnila jubilejní krajinské výstavy v Berouně, která byla přehledem práce na Podbrdsku v oborech: živnosti, průmyslu, dopravy, zemědělství, školství a zdravotně-sociální péče. Výstava se konala od 12. července do 16. srpna a zúčastnilo se jí 169 vystavovatelů, z toho 71 krajinských. Knihovna zde měla vlastní expozici. Výstavu navštívil i prezident T. G. Masaryk a vyjádřil se velice uznale jak o celé výstavě, tak o expozici knihovny (Padesát let, 1946, s. 35). Knihovna vystavovala zajímavé knihy ze svého fondu, statistické deníky, propagační materiál, reklamní tisky, plakáty, seznamy knihovny, doporučující bibliografie pro různé kategorie čtenářů, fotografie apod. Za svou expozici si knihovna zasloužila čestný diplom (Hábová, 2004). Ještě významnější byl ale následující rok, kdy se v Praze konal mezinárodní sjezd knihovníků a Pochovi se tam podařilo vzbudit o berounskou knihovnu velký zájem. Už skutečnost, že se sjezd konal právě v Praze, ukazovala jakou vážnost získalo československé knihovnictví v zahraničí svým poválečným rozvojem (Cejpek, 2002, s. 202). Berounská knihovna vystavovala na výstavách sjezdu. Její expozice byla umístěna v budově Ženského výrobního spolku v Resslerově ulici. Sjezdu se zúčastnili zástupci z nejrůznějších zemí světa. 1. července dopoledne byl sjezd prezidentem kongresu Václavem Tillem ukončen. Odpoledne se uskutečnil zájezd na Karlštejn, k prohlídce hradu, a do Berouna k prohlídce městské knihovny. Návštěvníci byli uvítáni na radnici, a pak se přesunuli do městské knihovny, kde je knihovník a zároveň II. jednatel sjezdu, Josef Poch, přivítal česky a francouzsky a podal stručný výklad a zařízení knihovny. Jednotliví účastníci si podrobně prohlédli místnosti knihovny a informovali se o její organizaci. Knihovnu tak navštívili zástupci z nejrůznějších koutů světa. Například ředitel univerzitní knihovny židovské v Jeruzalémě, zástupce egyptské vlády a královské knihovny v Káhiře, zástupce Státní knihovny v Rize, ředitel univerzitní knihovny v Amsterdamě, místopředseda Britského muzea v Londýně, knihovnice z Malmö ve Švédsku a další. Stejně tak se návštěvy zúčastnil velký počet knihovníků z různých míst republiky. Návštěvníci projevíli o knihovnu velký zájem a jejich slova chvály a uznání jak městu za vybavení

knihovny, tak správě knihovny za jejich vedení, byla jistě velmi lichotivá (Účastníci 1926).

V roce 1929 došlo k ustanovení knihovnické rady, ve které měl Josef Poch jako knihovnický poradní hlas. V této době už měla knihovna celkem 4 oddělení: půjčovnu pro dospělé, půjčovnu pro mládež, čítárnu pro dospělé a čítárnu pro mládež (Padesát let, 1946, s. 36). V půjčovně pro dospělé se půjčovalo ve všední dny od 3 do 7 hodin odpoledne, roční zápisné činilo 5 Kč a zdarma byl poskytnut tištěný seznam knih. Čítárna pro dospělé byla otevřena ve všední dny od 9 do 12 a od 3 do 8 hodin, v neděli jen dopoledne, vstup byl volný. Půjčovna pro mládež byla přístupná v úterý a v pátek od 3 do 5 hodin odpoledne, zápisné činilo 2 Kč. Čítárna pro mládež byla otevřena ve všední dny od 3 do 5 hodin (Městská knihovna, 1930, s. 11). Původní veřejnou čítárnu pro mládež založil v roce 1922 učitelský sbor obecné chlapecké školy. Byla otevřena od 1. října do 30. dubna denně mimo neděle a svátky od půl 4 do půl 5 hod. Vyloženo bylo 15 časopisů pro mládež a 23 zábavných knih (Městská knihovna, 1925). Spojit tuto čítárnu s veřejnou knihovnou se povedlo až v roce 1929 (Padesát let, 1946, s. 37). Josef Poch se o četbu dětí a mládeže velmi zajímal. Věděl, že je důležité v dětech vypěstovat kladný poměr ke knize. V knihovně dokonce pořádal Týden dětské knihy, kdy chtěl poukázat na to, co cenného v této oblasti vyšlo. Týden se konal v prosinci, v předvánoční době, kdy se obvykle knihy kupují jako dárek. Doporučoval k této příležitosti v každé obci uspořádat výstavku knih a k tomu vydal seznam vybraných knih pro malé čtenáře a pro mládež, sestavený odborníky v Ústavu pro národní výchovu (Poch, 1940). V knihovně si Josef Poch vedl statistiky o četbě pro mládež a dbal na to, aby se četba pro mládež stále doplňovala. Když se snižovaly finance na nákup knih, dával pozor na to, aby se to nákupu četby pro mládež dotklo co nejméně. Podle Pochovy statistiky měla knihovna v roce 1922 37 svazků knih pro mládež a počet půjčených svazků byl 198. O dva roky později už knihovna vlastnila 596 svazků pro mládež a půjčených bylo 9 766. Josef Poch si vedl i statistiky četby v žákovských knihovnách a to nejen ve školách v Berouně, ale i v Příbrami (Městská knihovna, 1925) .

V roce 1929 vychází také první tištěný seznam knih. Týká se však jen beletrie. Každoroční přírůstek pak oznamují seznamy psané na stroji. V několika stech výtiscích vyšel tištěný seznam přírůstků zábavné literatury za léta 1929-1933, který se prodával za 4 Kč a znamenal pokrok v tom směru, že všechn materiál v něm byl řazen ne abecedně podle autorů, ale obsahově, na 12 skupin. Pro příklad: 1. Dějepisné romány a povídky, 2. Válečné romány a povídky, 3. Vzpomínkové a životopisné romány (Městská knihovna, 1935). V následující

letech se začínají vydávat i dílčí seznamy z různých oborů a skupin, které čtenáře výborně podporují při orientaci v české i zahraniční literatuře (Padesát let, 1946, s. 37). V roce 1938 například knihovna vydala seznam naučných knih, obsahující mimo jiné, skupiny: všeobecné spisy jazykovědné, filosofie řeči, umělé jazyky, srovnávací jazykospyt, metrika, latina, ruština, srbochorvatština, dekorativní umění, sport, turistika, divadlo, atd. Seznam se prodával za 3 Kč. Dále byl vydán Seznam zeměpisných, cestopisných a dějepisných knih nebo Seznam knih z oborů sociálních věd, který se prodával za 4 Kč (Seznamy, 1938). V roce 1931 se poprvé objevuje návrh na zřízení poboček na periferii města. V dalších letech dochází k velkému rozšiřování knihovního fondu. Kupují se hlavně naučné knihy a spisy pro mládež (Padesát let, 1946, s. 36). Josef Poch si však i přesto stěžoval na nedostatek knižního materiálu a stále méně peněz na nákup knih. S tímto problémem se knihovna potýká dodnes. Knihovnu navštěvovali čtenáři z nejrůznějších vrstev obyvatelstva a jejich výběr četby byl rozmanitý. Josef Poch toto respektoval a věděl, že při nákupu knih musí být obezřetný a nemůže si dovolit kupovat například tzv. ženskou četbu nebo dobrodružnou literaturu. Také nebyl spokojen s množstvím hudebnin a cizojazyčné literatury (Městská knihovna, 1935).

V této době se ale ředejším rozvíjela propagační činnost knihovny. Knihovna nabízela prohlídky místním školám, knihovník sám přednášel v Lidové škole místního osvětového sboru. Vývěsky v čítárně upozorňovaly na dobrou literaturu. Novinky se oznamovaly v zasklených vývěskách. Na dvou dřevěných nástěnných tabulích byly vykládány knižní obálky, obsahy knih a výstrižky z časopisů. Na jiné tabuli se doporučovaly knihy, které se vázaly k příležitostným událostem z veřejného života (významná jubilea, úmrtí, díla poctěná cenami). Zprávy o knihovně se objevovaly i v místních časopisech a novinách, kde se čtenáři dovídali jak si mají v knihovně počínat, co mohou dostat apod. Dokonce i biografie promítaly knihovně reklamu (Městská knihovna, 1935, s. 4). To, že byla berounská knihovna v této době na vynikající úrovni, dokládají i různé návštěvy. Knihovnu navštívil například Spolek československých knihovníků, Státní knihovnická škola v Praze, Československá společnost knihovědná, účastníci kurzu Dorostové otázky v lidové výchově v Berouně, atd. O několik let dříve knihovnu navštívila i polská knihovědná pracovnice Jadwiga Filipkowska-Szemplińska, která byla na studijním pobytu v Československu. Výsledkem jejího studia je kniha *Biblioteki publiczne w Czechoslowacji* (Varšava, 1930), kde v kapitole o propagaci knihovny zaznamenává i činnost knihovny berounské a zmiňuje i Josefa Pocha, který se užitím novodobých pracovních metod vzorně stará o propagaci knihovny. Kromě využití

novin a biografu, zmiňuje i plakáty vylepené na ulicích, které informují obyvatelstvo o knihovně (Městská knihovna, 1935). V regionálních novinách a časopisech Josef Poch uveřejňoval i různé statistiky a krátké zprávy z knihovny. Statistiky většinou uváděly kolik nových čtenářů knihovna za určitou dobu získala, kolik nových knih, nebo které knihy se nejvíce půjčují. Krátké zprávy oznamovaly nové služby knihovny, počet časopisů v čítárně, nebo otevírací dobu. Tyto informace se objevovaly například v Národním Podbrdsku, Stráži Podbrdská, Berounském obzoru nebo Hlasech od Berounky. Josef Poch se tak postaral o vynikající reklamu knihovny, a to i mimo její prostory. Navíc se zaměřil i na reklamu samotných knih, nových děl a doporučování kvalitní četby. I v dnešní době by se knihovna mohla jeho činností v oblasti propagace inspirovat.

V roce 1937 se knihovna s 25 000 svazky řadila k největším lidovým knihovnám republiky. Tento rok ale zároveň došlo k mírnému poklesu návštěv knihovny i čítárny. Tento jev se vyskytl ve všech velkých městských knihovnách a byl způsoben poklesem nezaměstnanosti. V půjčovně dospělých se objevil i jiný jev, kterého si v knihovně velmi cenili-poklesly výpůjčky románů a stouply u děl básnických, dramatických a literatury naučené. V roce 1938 knihovna láká čtenáře na možnost rezervace knih, za poplatek 1Kč za každý svazek se kniha v knihovně zadrží a předplatitel je vyrozuměn, že má knihu k dispozici, čehož čtenáři rádi využívali. Čítárna v tomto roce lákala na časopisy věnované nejružnějším zájmům, jako například turistika, sport, loutkové divadlo, práce ženy, domácí hospodářství, automobilismus či letectví. Vyloženy byly i francouzské a německé deníky, úřední místní věstníky, sbírka zákonů a nařízení. Dalším lákadlem knihovny mohla být skutečnost, že nezaměstnaní, kteří předložili průkaz o nezaměstnanosti, byli osvobozeni od ročního poplatku (Novinky, 1938). Knihovna se tak zřejmě snažila vyrovnat již výše zmíněný pokles návštěv v roce 1937.

Úroveň knihovny však začíná být opět ovlivněna válkou. V září 1939 je zabráná místnost půjčovny a čítárny pro mládež (Padesát let, 1946, s. 37-39). Knihovní rada i Josef Poch se však nevzdávají a snaží se zajistit další chod knihovny po vnitřní i vnější stránce. Josef Poch chtěl zabezpečit rozšíření knih i do vzdálenějších částí města a vymohl na městské správě souhlas k vybudování poboček knihovny na Závodí a na Zavadilce. Pobočka na Závodí nakonec zřízena nebyla. Byly jí přiděleny místnosti ve školní budově, které musely zůstat školským účelům. 1. ledna 1940 se přeci jen podaří jednu pobočku knihovny otevřít. Dochází k velkému vyřazování knih. Takových, jejichž vyřazení je podle Pocha z českého

hlediska nežádoucí. Poch tak vyřazování brzdil a časopisy, o kterých byl přesvědčen, že by se vyřazením navždy ztratily, tajil. Nevyřadil tak např. Rudé právo, Komunistickou revue nebo Tvorbu. Snažil se jen na nejnutnější míru omezit nákup říšsky propagační literatury, tuto literaturu dále nerozšiřoval a neupozorňoval na ni (Životopis C). Přesto bylo odstraněno 1 150 svazků. Stále se ale daří udržet knihovnu v chodu, i když díky stálemu zabírání prostor a špatným finančním podmínkám je to stále těžší. V roce 1942 vládní komisař města opět ruší pobočku knihovny i čítárnu pro dospělé. Přesto knihovna v tomto roce dosáhla vrcholu své výkonnosti. Má 2 000 čtenářů a 77 468 výpůjček (Padesát let, 1946, s. 39-40). Díky velkému čtenářskému zájmu a mizivým finančním prostředkům je v roce 1944 knihovna nucena zavést čtenářské poplatky, což vede k mírnému poklesu návštěv. 2. června 1945 se koná první schůze knihovnické rady. Chod knihovny je znovu obnoven, jsou opět vřazovány dříve zakázané knihy a knihovna je opět v rozkvětu. J. Poch už se však na dalším vývoji nepodílí. Odchází na Ministerstvo školství a osvěty. 1. ledna 1946 na jeho místo nastupuje nový knihovník, PhDr. Viktor Palivec (111 let, 2007).

Josef Poch udělal pro knihovnu hodně. Jak sám říká ve svém životopise: „...*práci v knihovně jsem se věnoval rád a dělal ji ze všech sil ve snaze vybudovat z městské knihovny, která mě byla svěřena v nepatrných začátcích, moderní velký ústav, sloužící lidovému vzdělání. Během let se podařilo přivést knihovnu na slušnou úroveň (Životopis D).*“ Knihovna se v rukách Josefa Pocha proměnila v jednu z nejlepších a největších lidových knihoven u nás. Dokazují to nejen statistiky, ale i uznání prezidenta T. G. Masaryka nebo účastníků mezinárodního knihovnického sjezdu v roce 1926. Josef Poch jakožto redaktor a přispěvatel do velkého množství novin a časopisů, ani v tomto směru nezapomínal na svojí knihovnu a zviditelňoval ji ve svých příspěvcích jak v Osvětovém věstníku Podbrdsko, tak v Časopise československých knihovníků či České osvětě. Jakožto představitel veřejné knihovny byl Poch v době protektorátu nucen vstoupit do Svazu pro spolupráci s Němci. Učinil tak na nátlak a v přesvědčení, že tak knihovnu ušetří eventuálních nepříjemností ze strany politických úřadů. Neúčastnil se však žádné práce, nechodil do schůzí, za člena se nikdy nepovažoval a jak sám uvádí, snad ani považován nebyl. Ve všech svých funkcích se během okupace snažil vyvinout takovou činnost, která by vytvářela a posilovala češství. Knihovna a knihy pro to byly ideálním nástrojem. Knihovnu nikdy nevyzdobil obrazy dr. Háchy a A. Hitlera, přestože byl nekolikrát vyzván, aby tak učinil alespoň ve své kanceláři. Přijal do knihovny bývalého železničního zaměstnance, o kterém věděl, že je legionář a legionáři

nesmějí být do veřejných služeb přijímáni. Studentům, jejichž otcové byli v koncentračním táboře, umožňoval si v knihovně přivydělat a získat lepší přístup ke knihám (Životopis D).

3.3. Vývoj po odchodu Josefa Pocha do současnosti

Následující období diktatury jedné strany ovlivňovalo po celá léta i berounskou knihovnu. V roce 1952 přešla pod správu Okresního národního výboru v Berouně a byla pověřena funkcí okresní knihovny. Taková knihovna od roku 1959, kdy byl schválen zákon O jednotné soustavě knihoven, zároveň plnila funkci metodickou, bibliografickou a meziknihovní výpůjční službu v rámci okresu. V 50. letech dochází k prvním zásahům do knihovního fondu, kdy jsou vyřazována díla mnohých významných českých politiků a literátů a tato situace se opakuje v 70. letech. Od počátku 70. let fungovalo v berounském okrese deset střediskových knihoven, včetně té berounské. Rozvíjí a zkvalitňuje se meziknihovní výpůjční služba, pořádají se literárně-hudební večery, kvalitní je i práce s dětmi. V roce 1974 bylo otevřeno oddělení politické literatury, které sloužilo stranickému vzdělávání. Roku 1981 se začala celková rekonstrukce hlavní budovy. V dalších letech vznikají vedle už fungující pobočky Sídliště, pobočky v Hostímě, Zahořanech a Zdejcíně.

Po roce 1989 je zrušeno oddělení politické literatury a vrácena část vyřazeného knižního fondu. Kvůli nepříznivým ekonomickým podmínkám je od roku 1990 otevřen antikvariát, který ale funguje jen tři roky. Pronajímají se některé prostory hlavní budovy i pobočky. V roce 1993 přecházejí všechny knihovny pod obce a města a od 1. dubna 1994 se tak zřizovatelem okresní knihovny stává město Beroun. Oficiální název instituce se mění na Městská knihovna Beroun. V tomto roce začíná automatizace knihovny. Jako první je používán počítačový program CODEX, který je v roce 1999 nahrazen knihovnickým systémem LANius. Od roku 2000 je knihovna připojena na Internet. 29. října 2002 je zahájen provoz v nové budově knihovny, ve zrušených kasárnách.

K nejlepším a největším, jako za dob Josefa Pocha už dnes knihovna nepatří, ale drží se na výborné úrovni v rámci svých finančních možností. Od roku 2005 používá knihovní systém CLAVIUS, v roce 2004 spustila své webové stránky s on-line vyhledáváním v katalogu. Knihovna spolupracuje s místními školami a jinými kulturními institucemi a pořádá různé přednášky, výstavy, besedy a jiné akce, obzvláště pro děti (111 let, 2007).

4. DÍLO A VLIV NA ČESKÉ KNIHOVNICTVÍ

4.1. Úvod

Kromě děl regionálního významu Josef Poch napsal několik knih, ve kterých se odráží oblasti jeho zájmu, kterým se řadu let věnoval. Jedná se o oblast knihovnického školství, četbu dětí a mládeže, knihovnický zákon a především jde o vedení a fungování venkovských veřejných knihoven. Zařazuji sem i vydávání časopisu Lidová knihovna, který svým zaměřením patří k oblasti venkovských knihoven a je neméně významný.

4.2. Četba dětí a mládeže

V díle *Dorost a kniha*, z roku 1931, Josef Poch vyhodnocuje výsledky svého zkoumání četby mládeže. Kromě zájmu o toto téma ho k tomu vedla i skutečnost, že četbě dorostu se do té doby příliš zájmu nevěnovalo a spíše se mluvilo o četbě mládeže do 14 let. Josefa Pocha ale zajímala mládež ve věku 14-18 let. Studii četby dorostu dívčího i chlapeckého provedl na několika školách v Berouně i jiných městech. Rozlišoval studenty a žáky (třeba občanských škol), a mládež školní a mimoškolní. Dotazník byl nejdříve dán studentům čtvrtého ročníku reálného gymnázia. Studenti měli představovat elitu v průměrné čtenářské obci. Dále odpovídalo několik tříd měšťanských škol. Průzkum byl proveden i mezi neškolní mládeží. To byla skupina, která Josefa Pocha zajímala nejvíce, a to také z toho důvodu, že četba těchto hochů a dívek už většinou nebyla kontrolovaná jako u školní mládeže, kde učitel mohl některé knihy doporučit a ve školní knihovně pomoci s výběrem. Údaje o četbě mimoškolního dorostu jsou však získány jen z legitimací veřejné knihovny. To má ovšem tu výhodu, že legitimace jsou upřímné a neumožňují tak, aby si čtenář své odpovědi vymýšlel či zkresloval. V první části knihy je uveden přehled četby podle výsledků z dotazníků. Čtenáři zde odpovídali na tři otázky:

1. Jakou má čtenář možnost výběru knih, kde si knihy půjčuje?
2. Jaký druh četby ho nejvíce zajímá?
3. Který autor nebo kniha se mu nejvíce líbí?

Někdy byla připojena i otázka: Jaký zisk měli čtenáři z knihy? Ve druhé části jsou shrnuta získaná fakta, a ve třetí části jsou vytyčeny požadavky na četbu dorostu.

Je zajímavé, že některé výsledky vyplývající z této studie jsou typické i pro dnešní dobu. Tak například zjištění, že studenti gymnázia si mnohem raději chodili půjčovat knihy do žákovské nebo veřejné knihovny podle svého výběru, než aby četli ty, které jim byly ve škole přiděleny. Dnes si studenti také raději přečtou knihu podle svého výběru než podle seznamu povinné literatury. I když už je to spíše z jiných důvodů. Josef Poch to přisuzoval pocitu studenta, který si připadá samostatnější a vyspělejší, když si četbu vybere sám. Ale málokdo si dnes s chutí přečte Jiráka, Ráje, Baara nebo Zeyera – autory, kteří tehdy studenty (kromě jiných) zajímali. Dívky, stejně jako tehdy, čtou dívčí romány a časopisy nevalné úrovně. Dívčí četba představovala pro čtenářku větší nebezpečí než třeba detektivky a různé „krváky“. Jako nejvíce škodlivé na ní Josef Poch viděl skutečnost, že hrdinka vítězí svou krásou a kniha tak neučí ženu jednat. „*Vítězí obyčejně svým půvabem, krásou, tedy něčím, zač vlastně nemůže, co není její zásluhou, a co – hlavně – velmi často chybí čtenářkám*“ (Poch, 1931, s. 56). Kdežto hrdinové chlapeckých románů jsou obratní a důvtipní. U dívek tedy převládá zájem o romantiku citu a u hochů o romantiku činu. Dobré by tak bylo, nerozlišovat četbu na dívčí a chlapeckou, aby se dívky naučily číst také něco jiného, hlavně knihy o reálnějších věcech. Zjištěno bylo dále například to, že mladí čtenáři sice čtou, ale není u nich vroucnější vztah ke knize, málo si kupují vlastní knihy, což bylo s podivem obzvláště u studentů. Patrný je rozdíl mezi četbou školní a mimoškolní mládeže.

Knihy by na mladého čtenáře měla mít takový vliv, aby v něm pomáhala vzbudit estetické cítění, měla by v něm zanechat nějakou rozumovou zkušenost a působit na něj i po stránce jazykové. Jedním z požadavků na četbu mládeže zde tedy byla naprostá jazyková správnost, reforma dívčí četby, a přání, aby se zvýšila působivost knih vhodným obrazovým, mapovým a poznámkovým doprovodem, a aby existovalo více knih opravdu moderních (Poch, 1931). Josef Poch tak podal přehled četby mládeže té doby a vyjádřil požadavky na její zlepšení. Upozornil co může být v literatuře pro mládež nebezpečné a jaké to může mít důsledky.

V jednom ze svých článků v OVP Josef Poch reagoval na článek J. V. Tobolky, který se zabýval prací žákovských knihoven a dal najevo názor, že úkoly těchto knihoven by měly převzít knihovny veřejné a škola by pak žáky jen poučovala jak se v takové knihovně chovat. Z Pochovy zkušenosti sice vyplývalo, že děti mají školní knihovny rády, ale raději mají tu městskou, kde jsou mimo školní ovzduší a často si ani neuvědomují, že jim knihovníci četbu dirigují. Také mají mnohem větší výběr než ve škole (Poch, 1925b). Josef Poch se tedy postavil za návrh, aby školní knihovny byly sloučeny s městskými, ale hlavně ve velkých

městech, s velkým počtem škol, kde by nebylo možné vybudovat jednu kvalitní školní knihovnu (Poch, 1925c).

4.3. Knihovnický zákon

Snahy o zřízení knihovnického zákona u nás, popisuje Josef Poch v díle L. J. Živný a knihovní zákonodárství, z roku 1935. Dílo se opírá o činnost Živného v oblasti knihovnického zákona. Nejprve zmiňuje jeho cestu do Anglie, kde se seznámil s tamním knihovnictvím, o které se začal blíže zajímat a načerpané zkušenosti chtěl pak aplikovat i u nás. Pojednává o krocích, které Živný učinil ve věci knihovního zákona, zdůraznění jeho potřeby až po zveřejnění samotného Návrhu zákona (Poch, 1935). Cílem knihy tak není jen ukázat cestu českého knihovnictví k vlastnímu zákonu, ale také zdůraznit důležitou roli Živného v této oblasti.

Knihovnický zákon, přijatý roku 1919 byl velmi významným a důležitým krokem pro české knihovnictví. Ale již v následujících letech se začaly objevovat hlasy po jeho novelizaci, která stejně nebyla uskutečněna. Josef Poch ve svém díle O novou úpravu československého knihovnictví, z roku 1947, zaznamenává plánování knihovnických změn za okupace. Práce vznikla z referátu, který měl 20. června 1945 v přípravném výboru Svazu českých knihovníků. Považoval za přirozené, že zákon z roku 1919 potřebuje přizpůsobit současným podmínkám a poukazyval na to, že hlasy požadující novelizaci zákona se stále objevují jak v odborném tisku, tak na knihovnických shromážděních. Josef Poch vybral několik nejnaléhavějších problémů, kterými jsou: soustava knihoven, knihovník, knihovnické vzdělání, dozor na knihovny, náklad na knihovnu a knihovní rada. Každý tento okruh je nejdříve představen tak, jak je definován v zákoně, je vysvětleno co z tohoto ustanovení vyplývá. Následuje vyjádření problému, co je v zákoně nejasné, jak se to projevuje v praxi a co přesně je třeba změnit. Následují konkrétní návrhy na změnu, které připravila skupina knihovníků kolem Zdeňka Vavříka (pardubického městského knihovníka). Jako poslední jsou u každého okruhu uvedeny otázky, které je třeba při řešení zvážit. Josef Poch se sám vyjádřil ke dvěma problémům. Jedním z nich je otázka soustavy knihoven. Malé obecní knihovny se postupem času staly nedostačujícími, dále se nevyvíjely, neměly potřebné finanční prostředky. Josef Poch se otázkou organizace lidového knihovnictví zabýval na XV. sjezdu českých knihovníků v Písku v roce 1941, kde navrhoval zachovat zásadu, že každá obec má

být zapojena do působnosti veřejné knihovny a přispívat na ni. Doporučoval knihovnu jen ve větších střediscích pro určitý knihovní újezd. Ta by zaslala soubory knih do menších obcí, kde by je knihovník půjčoval. Tak by bylo možné vytvořit i jedinou knihovnu pro celý okres. Dále se vyjádřil k dozoru nad knihovnami. Ten vykonávalo MŠANO, byla zavedena funkce okrskového knihovního dozorce a knihovního referenta, debaty vyvolávala i funkce státního knihovního instruktora. Josef Poch poukazoval na organizační nevyjasněnost této funkce přímo na ministerstvu, na nedostatečný počet instruktorů, čímž se omezoval jejich výkon a navíc se vzdalovali knihovní praxi. Navrhoval, aby tuto funkci vykonávali odborníci stojící mimo ministerstvo, kteří by ji vykonávali při svém zaměstnání. Toto řešení však bylo nereálné (Poch, 1947). Stať tak nenavrhuje přímo řešení problémů. Jen poukazuje na nedostatky, které je třeba řešit, a uvádí názory skupiny knihovníků, která se těmito otázkami zabývala.

4.4. Knihovny a čítárny

V červenci roku 1926 měl Josef Poch přednášku na kurzu pro lidovýchovné pracovníky v Praze. Přednáška byla otištěna na pokračování ve třech číslech OVP a vyšla také jako separátní otisk, vlastním nákladem, pod názvem Knihovny a čítárny. Otištění přednášky si vyžádali samotní posluchači a přednáška tak vyšla v nezkrácené verzi. Práce je věnována lidovýchovným pracovníkům, kteří ve většině případů nebyli knihovníci. Obsahuje tak jen poznámky k některým knihovnickým otázkám a poukazuje na lidovýchovné úkoly knihovny, kterou autor považuje za osu lidovýchovné činnosti. Přednáška byla zkombinována tak, aby se v určitých částech opírala o jednotlivá ustanovení zákona. Dílo se věnuje problému výběru knih, zábavných i naučných. Poukazuje na to, že výběr knih není jednoduchý, a že je třeba mít v knihovně i díla ne úplně hodnotná, ale i četbu, která přitáhne masu. Například u ženské četby Josef Poch poukazuje na to, že žena si chce po práci u knihy odpočinout a k tomu je taková četba vhodná. Postupem času pak čtenářka může objevit i četbu hodnotnější. U poučné četby by se zase mělo přihlížet ke speciálním zájmům kraje. V zemědělském kraji nejsou nutné knihy o textilnictví apod. Dále je rozebírána psychologie čtenáře, o které se do té doby dost napsalo, ale nikdo neprovedl nějaké konkrétní šetření. Píše se o umístění, vybavení a řízení knihovny, o příruční knihovně, čítárně, čítárně pro mládež, řeší se otázka otevírací doby a poplatků. Josef Poch často poukazuje na své zkušenosti z berounské knihovny a uvádí co a jak v knihovně řeší. Věnuje se otázce školních knihoven a fungování knihovní rady, jejím právům a povinnostem. Uvádí špatné příklady toho, jak se knihovní rady neumí o správný

chod knihovny postarat, jak sami rozhodují o nákupu knih a nedovolují knihovníkovi vyjádřit svůj názor (Poch, 1926). Pro neknihovníky je tato příručka jistě velmi přínosná. Stručně shrnuje vše co by měl takový lidovýchovný pracovník o knihovně vědět a zůsoby, kterými by mohl obecní knihovně ve svém městě pomoci.

4.5. Knihovnické školství

Dílo K vývoji knihovnického školství u nás, podává obraz vývoje snah o knihovnické školství v naší zemi. Josef Poch tuto stať sepsal jako osoba, která se tohoto vývoje přímo účastnila. Ať už jako ředitel státní knihovnické školy, jako učitel na desítkách krátkodobých knihovnických kurzech a státních knihovnických kurzech, tak i organizátor školení knihovníků a lidových pracovníků. I tak tuto historii sepsal objektivně, nezaujatě. Kniha končí stavem ze dne 30. září 1948. Byla sepsána při příležitosti očekávání reformy odborného knihovnického vzdělání a ukazuje cestu, jakou české knihovnické školství ušlo již od prvního knihovnického kurzu, který se konal v Praze roku 1918. Kniha je rozdělena do několika částí, které postupně zachycují nejen úplné začátky knihovnického školství, ale postupně vývoj státní knihovnické školy, státních knihovnických kurzů a krátkodobých knihovnických kurzů (Poch, 1948).

4.6. Vesnické knihovny

Příručka pro nejmenší knihovny vyšla v roce 1927 jako pomůcka pro malé obecní knihovny. V knize se radí jak má vypadat zařízení knihovny (půjčovna, čítárna, příruční knihovna), jak vést přírůstkový seznam, jak značkovat a stavět knihy, jak vést místní seznam, jak provádět revizi, jak vést statistiku, doporučuje správný výpůjční řád. Vše je podáno jasně a srozumitelně, jsou uvedeny příklady, takže kdokoliv může vést malou veřejnou knihovnu podle této příručky. Příručka nezapomíná ani na to, jaký má být správný knihovník, jak má fungovat knihovní rada. Dobrý knihovník je životní otázkou každé knihovny, neměl by to být člověk, který nemá rád knihy a měl by mít spoustu vlastností, které Josef Poch v příručce uvádí. Knihovník podle něj má být pedagogem, vychovatelem i obchodníkem. V postavě knihovníka vidí stěžejní článek každé knihovny (Poch, 1927). V předmluvě další knihy pro venkovské knihovníky, Rádce venkovského knihovníka, z roku 1943, zdůrazňuje, že tuto příručku napsal pro knihovníky: „... *ne pro toho, kdo byl postaven, leckdy proti své vůli,*

do malé venkovské knihovny, anebo se tam sám postavil, aby získal nějakou tu stokorunu odměny, a bez uvážení nakupuje knihy jakékoliv hodnoty a bez jakéhokoliv rozmyšlení je půjčuje čtenářům, jimž tak umožňuje získat zdarma anebo za levný peníz zdroj zábavy, část pochybné kvality. Ne, přátelé, těmto lidem tato kniha nepatří, protože, jak už řečeno, je určena knihovníkům. A knihovníkem není u mne právě vylíčený lhostejný a nepoučený nádeník bez jakéholiv vřelého poměru ke knihovnictví (Poch, 1946, s. 5).“ Knihovník má být přesvědčen o vysoké hodnotě své práce, má vytvářet most mezi dobrou knihou a čtenářem a stávat se tak spolutvůrcem národní kultury. Cílem této knihy bylo, být správnému knihovníkovi pomocníkem při správě knihovny, jak po ideové tak technické stránce. Jednalo se však o knihovnu vesnickou, která „je základním a nosným kamenem celé budovy českého veřejného knihovnictví“. Josef Poch během let zjistil, že nejmenší knihovny vyžadují ještě méně administrativy než jim ukládal v předešlé Příručce pro nejmenší knihovny a tak se rozhodl sepsat příručku novou. Vstříc mu vyšlo Zemské ústředí osvětových sborů v Praze, které ho vyzvalo, aby právě takovou příručku sepsal (Poch, 1946). Věnuje se zde opět postavě knihovníka, správnému výběru knih, hodně prostoru je věnováno propagaci knihovny. Všechna témata z předešlé výpůjčky jsou zde upravena a podrobněji probrána.

Činnosti nejmenších venkovských knihoven si Josef Poch soustavně všímal řadu let a kolem roku 1940 tuto pozornost zdvojnásobil. Zjistil, že přibylo jen málo nových charakteristických rysů těchto knihoven a většinou už veřejné obecní knihovny mají svou určitou stálou úroveň. U těch knihoven, které však nefungovaly, nacházel dva zásadní problémy: finanční a osobní. Josef Poch navrhoval, aby MŠANO zvýšilo povinné obecní příspěvky na knihovny. Osobní problémy spočívaly v postavě knihovníka (Poch, 1941).

4.7. Lidová knihovna

V březnu roku 1938 vyšlo první číslo časopisu Lidová knihovna, s podnázvem Časopis pro obecní knihovny na venkově. Tento časopis Josef Poch založil a řídil ho až do roku 1946. Vydával ho MLÚ za účasti Ústředního spolku československých knihovníků. Tento nový lidovýchovný časopis byl určen knihovníkům a knihovním radám malých veřejných obecních knihoven na venkově. Měl jim sloužit jako spolehlivý pomocník při správě knihovny. Přinášel zprávy, články a pokyny týkající se jak technického tak ideového vedení knihovny. To zahrnovalo i rady k výběru a nákupu knih. Časopis například doporučoval hodnotnou četbu,

naučnou i zábavnou, tak, aby se pokud možno vyhovělo všem zájmům čtenářů, a aby tak knihovna plnila svůj hlavní úkol, tedy prohlubovat vzdělání obyvatelstva, vytvářet dobrého člověka a vést k pravé demokracii. Josef Poch tyto cíle časopisu vytkl v úvodníku prvního čísla, kde zdůrazňuje nutnost správně vedené knihovny na venkově. Časopis měl také odpovídat na zaslané dotazy (Poch, 1938). Lidová knihovna si měla všimnout všeho, co se při správě knihovny vyskytovalo. Tomu měli pomoci i samotní čtenáři, kteří měli přicházet s podněty, o čem se má v časopise psát, měli se na Lidovou knihovnu obracet o radu. Časopis také vyzýval k tomu, aby čtenáři-knihovníci zasílali své příspěvky, v nichž by ostatní seznamovali se svými zkušenostmi (Poch, 1939). Lidová knihovna vycházela čtyřikrát ročně a ani nebylo cílem stát se obsáhlejším časopisem, ale být laciným tiskem, snadno přístupným prostým, zaměstnaným lidem (Nový lidovýchovní, 1938).

Pochův přínos českému knihovnictví je nesporný. A to nejen na úrovni regionu. Josef Poch ze svých pozic ovlivňoval celé české knihovnictví a knihovnické školství. Kromě monografických publikací zveřejnil množství článků a statí a pronesl mnoho přednášek, ve kterých prezentoval své názory na problémy, se kterými se sám v praxi potýkal, nebo s nimi přicházel do styku. Mnohé jeho myšlenky by našly uplatnění i dnes.

ZÁVĚR

Josef Poch byl významnou osobností Podbrdsku, stejně jako českého knihovnictví. Možná se o tom jen málo ví. Obzvláště v jeho rodném městě, v Berouně, by se mělo více vědět, kdo byl a co pro město udělal. Kdo byl člověk, který se zasloužil o to, že berounská městská knihovna se stala vzorem pro všechny ostatní knihovny u nás. Kdo byl člověk, který se velkou měrou přičinil o kulturní, společenský a lidov ýchovný rozvoj nejen města Berouna, ale i jeho okolí. Kdo byl tedy Josef Poch a čím byla jeho práce na Podbrdsku i v celém českém knihovnictví tak významná? To byl cíl této práce.

Úvodní kapitola zasvěcuje do Pochova života. Představuje jeho soukromí, studium, rodinu, první literární pokusy. Dovídáme se o jeho činnosti osvětové, knihovnické i literární, a jaké všechny funkce zastával. Většina těchto informací pocházejících z jeho vlastních životopisů je doplněna historickými souvislostmi a hlavně sjednocena a ucelena. Zvláštní pozornost je věnována jeho činnosti po roce 1938. Uvedeny jsou jeho snahy udržet během druhé světové války v chodu berounskou městskou knihovnu, schovávat zakázané časopisy a další „rebelie“. Po válce Josef Poch odchází z Berouna na Ministerstvo školství a národní osvěty do Prahy a později do Státní pedagogické knihovny Komenského. Konec kapitoly se věnuje Pochovu politickému smýšlení a působení v KSČ. Zajímavé je to především proto, že se tyto skutečnosti v žádných člácích o Josefu Pochovi nedozvíme. I mě tyto informace ukryté v berounském archivu překvapily.

Další část je věnována Pochově práci na Podbrdsku. Zde bylo cílem ukázat jak, a kde všude se Josef Poch angažoval a jak ovlivnil život v tomto regionu. V této kapitole nejde jen o Pocha samotného. Jeho působení chci ukázat na celkovém obrazu každé společnosti a organizaci, ve které působil. Tak, aby byl jasný její vývoj, práce, zaměření a úloha Josefa Pocha v ní. Tato kapitola představuje kulturní, společenský a lidově výchovný život na Podbrdsku, jehož byl Josef Poch součástí. Ať už jako vedoucí redaktor významného měsíčníku Osvětový věstník Podbrdsku, člen Podbrdské kulturní pospolitosti, kronikář města Berouna, nebo již ve studentských letech jako organizátor Studentského spolku v Berouně. Také vedl různé kurzy pro knihovníky a lidov ýchovné pracovníky, psal do regionálních novin a časopisů, přednášel, a nezapomněl se věnovat ani dalším významným regionálním osobnostem, o kterých psal.

Téma třetí kapitoly je to, které mě k celé práci přivedlo. Pojednává o Městské knihovně v Berouně, od jejich základů dodnes. První část osvětluje vznik a další vývoj knihovny, který je v různých pramenech různě zaznamenán. Zde je toto období konečně shrnuto a uceleno s použitím všech dostupných zdrojů, mezi které patří i Pochova kniha o knihovně berounského děkana Seydla. Tato část vyvrací domněnku, že berounskou městskou knihovnu založil děkan Seydl. Ukazuje však, jak dlouhou tradici knihovna má.

Nejvíce prostoru je samozřejmě věnováno období působení Josefa Pocha v této knihovně, kam nastoupil hned po ukončení studia a až po té získal knihovnické vzdělání. Toto byl ten okamžik, kdy se Josef Poch, vlastně náhodou, stal knihovníkem, a tomuto oboru pak věnoval celý zbytek života. Pochův nástup do berounské knihovny byl významný především v tom, že tam působil jako první profesionální knihovník a díky jeho vzorné práci se berounská knihovna dostala na úplnou špičku mezi českými knihovnami. Nejlepším důkazem je návštěva účastníku Mezinárodního sjezdu knihovníků v Praze v roce 1926 a jejich uznání. Tato kapitola zaznamenává snad všechny důležité kroky, které Josef Poch pro zlepšení knihovny podnikl. Výborně knihovnu propagoval, zřídil seznamy všech druhů, stále prodlužoval otevírací dobu, založil půjčovnu a čítárnu pro mládež, nebo hudební oddělení. Každým rokem se zvyšoval počet knih, čtenářů i výpůjček. I přes druhou světovou válku, knihovna v roce 1942 dosáhla vrcholu své výkonnosti – 2 000 čtenářů, přes 77 000 výpůjček. Po válce Josef Poch své místo knihovníka opouští. Několik slov je věnováno i dalšímu vývoji knihovny až do dnešní doby. Vzhledem k tomu, na jakou úroveň knihovnu dovedl, je vhodné mít o ní ucelený obraz, a vědět jakým směrem se ubýral její další vývoj. Dnes už sice není vzorem pro ostatní knihovny, ale stále je to funkční, kvalitní knihovna v příjemném prostředí.

Díky funkcím knihovního referenta a okrskového knihovního dozorce neměl Poch na starost jen knihovnu berounskou, ale dohlížel také na ostatní knihovny v okrese, vesměs malé vesnické knihovny. Odtud čerpal své zkušenosti s těmito malými knihovnami a věděl s jakými problémy se potýkají. Vesnické knihovny podle něj byly základním kamenem našeho veřejného knihovnictví. Proto psal příručky pro knihovníky těchto knihoven a pečlivě se tomuto tématu věnoval. V poslední kapitole jsou uvedeny další oblasti knihovnictví kterým se věnoval, a které tak svou prací ovlivnil. Kapitola je založena na Pochových monografických publikacích, které přesně vystihují oblasti jeho zájmu. Kromě vesnických knihoven to dále byla četba dětí a mládeže, novelizace knihovnického zákona a knihovnické školství. S vesnickými knihovnami souvisí i vydávání časopisu Lidová knihovna, který Josef

Poch založil, a který sloužil knihovníkům venkovských knihoven jako pomocník při správě knihovny. České knihovnictví samozřejmě významně ovlivňoval i ze své pozice na ministerstvu školství, kde mohl uplatnit všechny své zkušenosti z mnoha funkcí a činností, které zastával.

SEZNAM POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY

- BALÍN, Václav. 1940. Akce Měsíc české knihy na Podbrdsku. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1940, **18**(2), 33-34.
- *Berounský obzor: časopis strany soc. demokratické pro okresy Beroun, Dobříš a okolí*. Beroun: Antonín Zápotocký, 1909-1941.
- BOHUSLAV, Josef. 1932. Státní knihovnický kurz v Berouně. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1932, **10**(8), 119-121.
- BUCHVALDEK, Miroslav a kolektiv. 1986. *Československé dějiny v datech*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1986. 527 s.
- CEJPEK, Jiří. 2002. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 1. dotisk 2. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 247 s. ISBN 978-80-246-0323-0.
- ČAPKA, František. 1998. *Slovník světových dějin*. Brno: Akademické nakladatelství, 1998. 431 s. ISBN 80-7204-081-2.
- Dorostové otázky v lidové výchově. 1930. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1930, **8**(6), 105.
- -fch. [šifra Josefa POCHA]. 1939. Státní knihovnický kurz v Berouně. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1939, **17**(10), 125-126.
- HÁBOVÁ, Martina. *Josef Poch, jeho místo a úloha v rozvoji českého knihovnictví*. Praha, 1988. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.
- HÁBOVÁ, Martina. 2004. Josef Poch a české knihovnictví. In: *Minulost Berounska 7: sborník Státního okresního archivu v Berouně*. Beroun: Státní okresní archiv, 2004, s. 271-297. ISSN 1211-9512.

- Historie ministerstva: dějiny Ministerstva kultury. In: *Ministerstvo kultury* [online]. Praha: Ministerstvo kultury, cop. 2007, [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1839>.
- *Hlasy od Berounky: list věnovaný zájmům lidu českého vůbec, zvláště pak krajiny berounské*. Beroun: Antonín Čistecský, 1897-1935.
- [Knihovna obce československých legionářů]. 1925. *Stráž Podbrdská*, 1925, 3(5), 2.
- Kronika města Berouna. I. 1923. Státní okresní archiv Beroun. Archiv města Beroun.
- KURKA, Ladislav. 2002. Galerie: Dr. Josef Poch (1899-1964). *Bulletin SKIP* [online]. 2002, 11(1) [cit. 2012-01-20]. ISSN 1210-0927. Dostupný z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/Bull02_18.htm.
- Kurz pro obecní kronikáře. 1925. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1925, 3(2).
- [Kurz pro knihovníky venkovských knihoven]. 1926. *Hlasy od Berounky*. 1926, 28(34), 2.
- MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. 2005. *Politické strany I: 1861-1893: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Česloslovensku*. Brno: Doplněk, 2005. 1021 s. ISBN 80-7239-178-X.
- [Masarykův lidovýchovní ústav]. 1925. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1925, 3(6), 95.
- *Městská knihovna v Berouně: zpráva za rok 1924 a přehled o činnosti v letech minulých*. 1925. Beroun: nákladem města Berouna, 1925. 15 s.
- *Městská knihovna v Berouně: zpráva za léta 1925-1929*. 1930. Beroun, nákladem knihovni rady města Berouna, 1930. 11 s.

- *Městská knihovna v Berouně: zpráva za léta 1930-1934*, 1935. Beroun, nákladem knihovny rady města Berouna, 1935. 15 s.
- [Novinky v knihovně]. 1938. Berounský obzor. 1938, **26**(31, 36), 4, 6.
- Nový lidovýchovný časopis. 1938. Berounský obzor. 138, **26**(17), 6.
- *Osvětový věstník Podbrdská: list pro kulturní zájmy a lidovou výchovu okresu berounského, blatenského, březnického, dobříšského, hořovického, křivoklátského, příbramského, unhošťského, zbirožského a zbraslavského*. Beroun: Okresní osvětový sbor v Berouně a okresní osvětový sbor v Hořovicích, 1923-1942.
- *Padesát let městské knihovny v Berouně: 1896-1946*. 1964. Beroun: Rada Městské knihovny v Berouně, 1964. 75 s.
- PALIVEC, Viktor. 1949. J. Poch. In: *Kdo je kdo na Podbrdsku: životopisný archiv soudobých kulturních pracovníků Podbrdská*. Beroun: Okresní rada osvětová, 1949.
- PALIVEC, Viktor. 1980. Podbrdská kulturní pospolitost. In: *Vlastivědný sborník Podbrdská*. Příbram: Okresní archiv a Okresní muzeum, 1980, sv. 18, s. 5-12.
- PhDr. Josef Poch. In: *Městská knihovna Beroun* [online]. Beroun: Městská knihovna, [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.knihovnaberoun.cz/nastenka/poch.html>.
- POCH, Josef. 1925a. O městské knihovně. *Hlasy od Berounky*. 1925, **27**(1-2), 2.
- POCH, Josef. 1925b. Kapitoly z knihovnictví III. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1925, **4**(1), 5-8.
- POCH, Josef. 1925c. Kapitoly z knihovnictví IV. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1925, **4**(4), 49-51.

- POCH, Josef. 1926. *Knihovny a čítárny*. Beroun: [nákladem vlastním], 1926. 30 s.
- POCH, Josef. 1927. *Příručka pro nejmenší knihovny*. Praha: Spolek československých knihovníků, 1927. 37 s.
- POCH, Josef. 1930. *Mladé literární Podbrdsko*. Příbram: Pelz, 1930. 37 s.
- POCH, Josef. 1931. *Dorost a kniha*. Beroun: Šefl, 1931. 56 s.
- POCH, Josef. 1932a. Kulturní retrospektiva. In: *Druza: sborník podbrdské kulturní práce*. Příbram: Pelz, 1931, s. 13-15.
- POCH, Josef. 1932b. Spolek akademiků kraje berounského v Berouně. In: *Deset let Studentského spolku v Berouně: almanach vydaný k desetiletému trvání Studentského spolku v Berouně, k patnáctiletému výročí spolkového života studentského*. Beroun: Studentský spolek, 1932, s. 4-12.
- POCH, Josef. 1935. *L.J. Živný a knihovní zákonodárství*. Beroun: [nákladem vlastním], 1935. 19 s.
- POCH, Josef. 1938. [Úvodník]. *Lidová knihovna*. 1938, **1**(1), 1.
- POCH, Josef. 1939. Veřejné knihovny v národní kultuře. *Lidová knihovna*. 1939, **2**(3), 1-2.
- POCH, Josef. 1940. Týden dětské knihy. *Osvětový věstník Podbrdsko*. 1940, **18**(9), 153-158.
- POCH, Josef. 1941. O nejmenších knihovnách. *Lidová knihovna*. 1941, **4**(5), 1-3.
- POCH, Josef. 1946. *Rádce venkovského knihovníka*. Beroun: Okresní rada osvětová, 1946. 89 s.

- POCH, Josef. 1947. *O novou úpravu československého knihovnictví*. Praha: Svaz českých knihovníků, 1947. 70 s.
- POCH, Josef. 1948. *K vývoji knihovnického školství u nás*. Praha: Státní nakladatelství, 1948. 34 s.
- POCH, Josef. 1954. *Z kulturních dějin národního obrození: knihovna J.A. Seydla*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954. 74 s.
- POKORNÝ, Jiří. 2003. *Lidová výchova: na přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 243 s.
- Příloha k dotazníku. 1948. Státní okresní archiv Beroun. Poch Josef, PhDr. - osobní fond.
- *Sdružení knihoven ČR. Slovník českých knihovníků* [online]. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna, cop. 2012, [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/index>.
- *Seznam knih: veřejné knihovny musejní*. 1901. Beroun: Museum a veřejná knihovna, 1901. 31 s.
- [Seznamy knih]. 1938. Berounský obzor. 1938, **26**(16, 18, 23), 5-6, 6, 6.
- SCHOVÁNKOVÁ, Lada, 2004. Josef Poch. *Čtenář*. 2004, **56**(10), 337. ISSN 0011-2321.
- *Stanovy: Musea a veřejné knihovny v Berouně dle usnesení a návrhu valné hromady ze dne 23.července 1896*. 1897. Beroun: Čistecský, 1897. 10 s.
- *Stráž Podbrdská: časopis československé strany socialistické v Berouně*. Beroun: Místní organizace Československé strany socialistické, 1923-1938.

- [Účastníci Mezinárodního sjezdu knihovníků v Praze navštívili Beroun]. 1926. *Hlasy od Berounky*, 1926, **28**(27), 2.
- VLADYKA, Josef. 1938. *Můj Beroun*. Beroun: Městský osvětový sbor, 1938. 599 s.
- *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco: Wikimedia Foundation Inc., 2002- [cit. 2012-02-27]. Česká verze. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana.
- ŽIVEC, Václav. Jubilejní krajinská výstava v Berouně. *Osvětový věstník Podbrdská*. 1925, **3**(7), 120-126.
- [Životopis A]. Státní okresní archiv Beroun. Poch Josef, PhDr. - osobní fond. 1959.
- [Životopis C]. Státní okresní archiv Beroun. Poch Josef, PhDr. - osobní fond. Stručný životopis: se zvláštním zřetelem k působení v letech 1938/45. 1945.
- [Životopis D]. Státní okresní archiv Beroun. Poch Josef, PhDr. - osobní fond. Životopis. 1958.
- *III let čtenářských zážitků: městská knihovna Beroun*. 2007. Beroun: Městská knihovna Beroun, 2007. [16] s. ISBN 978-80-254-1920-5.